

İplik, Dokuma ve Örne Alt Sektörlerine İlişkin Rapor

Raportör:

Prof.Dr.Güngör BAŞER

Ege Üni. Mühendislik Fak. Tekstil Müh.Böl. İZMİR

TMMOB Makina Mühendisleri Odası

Tekstil Mühendisliği Ana Komisyonu Başkanı

Tekstil ve Mühendis Dergisi Yayın Kurulu Başkanı

Dr.Ayşe OKUR

Ege Üni. Mühendislik Fak. Tekstil Müh.Böl. İZMİR

1.GİRİŞ

Uluslararası ticaret terminolojisinde giysi üretimini de içine alan tekstil endüstrisinin ya da ülkemiz terminolojisinde dokuma ve giyim sanayi sektörünün önemli alt sektörleri olan iplik, dokuma ve örme üretiminin ülke bazında değerlendirilmesini yapmayı amaçlayan bu rapora, 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı ve bu çerçevede plan öncesi hazırlanmış olan Özel İhtisas Komisyonu Raporları ve diğer güncel yayınlar yanında Tekstil Sektör Raporu hazırlık çalışmaları çerçevesinde yapılan sektörle ilgili "Görüş Belirleme Anketi" ve "Teknoloji Seçimi Anketi" sonuçları kaynaklık etmiştir. Çok çeşitli ürünler üreten bu alt sektörleri daha ayrıntılı olarak ve sistematik biçimde inceleyebilmek için şöyle bir gruplandırma yapılmıştır:

1. İplik

1.1. Yün İpliği

1.1.1. Kamgarn İplik

1.1.2. Yarı Kamgarn İplik

1.1.3. Ştrayhgarn İplik

1.2. Pamuk İpliği

1.2.1. Karde İplik

1.2.2. Penye İplik

1.2.3. Rotor İpliği

1.3. Ketten - Kendir - Jüt İpliği

1.4. İpek İpliği

1.5. Rayon İplikleri

1.6. Sentetik İplikler

1.6.1. Naylon İplik

1.6.2. Polyester İplik

2. Dokuma

2.1. Pamuklu Dokuma

2.1.1. Pamuklu Kumaş

2.1.2. Baskılı Pamuklu Kumaş

2.1.3. Havlu

2.1.4. Kadife

2.2. Yünlü Dokuma

2.2.1. Kumaş

2.2.2. Battaniye

2.3. İpekli ve Sentetik Dokuma

2.3.1. İpekli Dokuma

2.3.2. Sentetik Dokuma

2.4. Halı - Kilim

2.4.1. El Halısı - Kilim - Diğerleri

2.4.2. Makina Halısı

2.5. Dar Dokumalar

3. Örme

3.1. Atkılı Örme Kumaş

3.2. Çözgümlü Örme Kumaş

Ülkemiz iplik, dokuma ve örme alt sektörlerini değerlendirebilmek için önce dünyada bu sektörlerin durumunu ve temel büyüklüklerini incelemek yararlı olacaktır.

1.1. Dünya Tekstil Hammadde Üretimi

Dünya tekstil ürünleri üretimi tekstil hammaddeleri üretimi ile sıkı bir ilişki içindedir. Tekstil ürünlerine olan talep arttıkça lif üretiminde artışlar gerçekleşmekte ancak, bu artış doğal liflerde sınırlı olduğundan, genelde yapma liflerde kendini göstermektedir. Dünya lif üretimi 1989 yılı itibariyle Tablo 1'de gösterilmiştir. Dünya lif üretiminde 1985-1990 dönemi gelişmeleri ise Tablo 2'de gösterilmektedir. Yapma lif üretim rakamları ise filament iplik üretimini de içermektedir.

Tablo 1. Dünya Lif Üretimi (1000 Ton), (1988)

Doğal Lifler		Yapma Lifler (İplik dahil)	
Lif Adı	Miktar	Lif Adı	Miktar
Pamuk (ham)	18.381	Akrilik Lifler	2.318
Yün (temiz)	1.796c	Naylon ve Aramid	3.799
İpek (ham)	60a	Polyester	8.392
Ketten	650a	Selülozik Lifler	3.371
Jüt	2.500a		
Diğer	5.300b		
Toplam	28.687		17.880

a-Tahmin
b-Yün benzeri, jüt benzeri lifler ve diğer bitkisel lifler
c-1987 rakamıdır.

Kaynaklar: Cotton World Statistic, Ekim 1990;
6. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ö.İ.K. Raporu Yünlü Sanayii, 1990;
Ayhan AKTAY (Kişisel Rapor), 1991

1.2. Dünya İplik, Dokuma ve Örme Üretimi

Dünya pamuklu iplik üretimi 1985-1990 yılları itiba-

riyle Tablo 3'te verilmiştir. Bu değerler pamuklu sisteminde üretilen tüm iplikleri kapsamaktadır. Yün ipliği üretimi ise 1983-1987 yılları arası dönem için önemli ülkeler bazında, kamgarn ve ştrayhgarn iplikler ayrı ayrı olmak üzere Tablo 4'te gösterilmiştir. Aynı tabloda kamgarn ve ştrayhgarn ayrımı yapılmadan belirlenen dünya toplam yün ipliği üretim rakamları da verilmektedir, zira ştrayhgarn iplik üretimi tabloda yeralan tüm ülkeler için sağlanamamıştır. Dünya sun'i ve sentetik filament iplik üretimindeki gelişmeler 1985-1989 dönemi için Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 2. Dünya Lif Üretiminde Gelişmeler (1985-1990, Ton)

Lif Adı	1985/1986	1986/1987	1987/1988	1988/1989	1989/1990
Pamuk	17.392.000	15.303.000	17.688.000	18.381.000	17.380.000
Yün	1.717.000	1.769.000	1.796.000	---	---
Sun'i	3.234.000	3.241.000	3.286.000	3.371.000	3.411.000
Sent.	13.025.000	13.645.000	14.578.000	15.172.000	15.569.000

Kaynaklar:
Cotton World Statistics, Ekim 1990
6. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ö.İ.K. Raporu, Yünlü Sanayii, 1990
Ayhan AKTAY (Kişisel Rapor), 1991

Tablo 3. Dünya Pamuklu Sistem İplik Üretimi

Yıllar	Üretim (1000 ton)
1982	12.880
1983	12.183
1984	13.451
1985	14.387
1986	15.233
1987	16.220
1988	16.395
1989	16.670
1990	16.790

Kaynaklar: Reşat ÖNAL (Kişisel Rapor);
Cotton World Statistics, Ekim 1990;
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası Sektör Araştırmaları;
İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği
Türkiye Tekstil Sanayi Raporu, Ağustos 1991

Tablo 4. Dünya Yün İpliği Üretimi (Ton)

Önemli Ülkeler	1983		1984		1985		1986		1987	
	Kam.	Ştr.	Kam.	Ştr.	Kam.	Ştr.	Kam.	Ştr.	Kam.	Ştr.
ABD	436.170	---	420.768	---	410.398	---	441.752	---	---	---
İtalya	256.041	239358	280.708	255.376	290.081	262.247	289.208	244.869	294.142	230.623
Güney Kore	166.814	---	173.435	---	171.466	---	184.639	---	193.445	---
Japonya	178.224	103.427	198.943	109.171	201.589	68.362	183.389	59.017	187.009	54.276
İr:çiltere	65.013	56.206	66.113	60.462	69.311	64.296	75.088	72.971	78.858	76.739
İspanya	65.400	---	66.700	---	69.035	---	71.500	---	---	---
Fransa	74.769	---	75.231	---	73.473	---	69.440	---	61.714	---
F.Almanya	63.430	---	70.670	---	71.920	---	67.230	---	60.848	---
Belçika	40.600	---	42.628	---	41.946	---	40.412	---	37.758	---
D.Almanya	36.850	---	36.470	---	37.040	---	36.800	---	---	---
Türkiye	28.000	44.000	29.000	45.000	30.000	46.000	30.000	46.000	31.000	52.500
TOPLAM	3.417.363		3.542.433		3.509.958		3.582.392		3.602.422	

Kaynak: 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K. Raporu, Yünlü Sanayii, 1990
(Wool Statistics, 1987-1988)

Dünya dokuma üretimi, pamuklu dokuma üretimi 1980-1987 dönemi için Tablo 6'da, yünlü dokuma üretimi 1983-1987 dönemi için başlıca önemli üretici ülkeler bazında Tablo 7'de gösterilmiştir. Pamuklu kumaşlar için ortalama 250 g/m, yünlü kumaşlar için 450 g/m gramajlar baz alındığında m olarak dünya pamuklu dokuma üretimi 1987 yılı için 7,85 milyar m, yünlü dokuma üretimi 1,31 milyar m olarak elde edilmektedir. Sun'i ve sentetik dokuma ile örme kumaş için dünya üretim rakamları ise elde edilememiştir.

1.3. Dünya İplik, Dokuma ve Örme Kapasiteleri

Dünyada iplik, dokuma ve örme kapasitelerini ürün miktarları olarak belirlemek oldukça güç olduğu gibi makineler ve ürün tipleri arasındaki farklılıklar nedeniyle gereksizdir. Bu bakımdan iplikte kurulu iğ sayısı, dokumada kurulu tezgah sayısı, örmeye makina sayısı temel alınmaktadır.

Tablo 8'de, dünya pamuklu iğ ve rotor sayıları 1980-1987 dönemi için verilmiştir. Tablo 9'da 1982-1987 dönemi için kamgarn ve ştrayhgarn iğ sayıları verilmiştir.

Dünya kurulu pamuklu tezgah sayılarında 1980-1987 dönemi gelişmeleri mekikli ve mekiksiz tezgah ayrımı da yapılarak Tablo 10'da verilmiştir. Yünlü tezgah sayıları ise 1983-1987 dönemi için Tablo 11'de gösterilmektedir. Dünyada iplik ve dokuma kapasitelerinin ülkelere göre dağılımı 1985 yılı ve iplikte 1988, dokumada 1989 yıllarındaki kurulu kapasiteler olarak Tablo 12'de gösterilmiştir.

Örme makinelerinin büyük çoğunluğu küçük atölyelere dağıldığı için dünya örme kumaş üretimi ve kapasitelerine ilişkin kesin bilgiler elde etmek olanaksızdır. Ancak pamuklu örme kumaş üreten ve büyük çoğunluğu yuvarlak tipte olan dünya örme makineleri sayısı

Tablo 5. Dünya Sun'i ve Sentetik Filament İplik Üretimi (Ton)

Yıllar	Sun'i Filament İplik	Sentetik Filament İplik	Toplam
1985	933.000	5.792.000	6.695.000
1986	934.000	6.026.000	6.960.000
1987	915.000	6.436.000	7.351.000
1988	950.000	6.855.000	7.805.000
1989	961.000	7.087.000	8.048.000

Kaynak: Ayhan AKTAY (Kişisel Rapor), 1991

Tablo 6. Dünya Pamuklu Dokuma Üretimi

Yıllar	Üretim (ton/yıl)
1980	1.737.000
1981	1.706.000
1982	1.796.000
1983	1.822.000
1984	1.831.000
1985	1.929.000
1986	1.956.000
1987	1.962.000

Kaynak: 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K. Raporu, Pamuklu, 1990

Tablo 7. Dünya Yünlü Dokuma Üretimi (Battaniye Dahil, Mamul Dokuma Kumaş Üretimi, Giyimlik ve Giyim Dışı Kumaş, Ton)

Önemli Ülkeler	1983	1984	1985	1986	1987
İtalya	198.878	203.798	207.371	188.792	186.000
Japonya	106.970	115.802	110.396	104.758	106.787
ABD	37.539	42.138	36.543	36.945	46.083
Fransa	47.501	47.720	50.157	45.542	42.901
İngiltere	35.453	32.783	33.573	39.118	40.670
Hindistan	47.172	47.003	43.980	35.584	32.865
F.Almanya	32.060	36.079	29.988	25.378	22.402
Yunanistan	17.000	18.000	18.000	18.000	18.000
Diğer	106.209	102.547	99.468	95.354	92.658
TOPLAM	628.863	645.870	629.476	589.471	588.366

Kaynak: 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K. Raporu, Yünlü, 1990

1980-1985 arası dönem için Tablo 13'te verilmektedir.

Dünya sun'i ve sentetik dokuma kapasitesi 1989 yılı için 905.900 olarak verilmektedir (Tekstil İşveren Dergisi, Temmuz 1991, Sayı 15). Örme kapasitelerine ilişkin bilgi ise elde edilememiştir.

1.4. Dünya İplik, Dokuma ve Örme Ürünleri Ticareti

Tüm tekstil ürünlerini kapsayan dünya tekstil ticaretinde 1985-1987 yılları arasındaki gelişmeler önde gelen ihracatçı ve ithalatçı ülkeler bazında, ihracat ve ithalat değerleri olarak Tablo 14'te gösterilmiştir. Bu tabloda AT ülkeleri ihracat ve ithalat toplam değerleri ile dünya toplamaları altta ayrıca gösterilmiştir.

1.5. Genel Teknolojik Durum ve Gelişme Eğilimleri

Dünya tekstil üretim ve ticaretindeki gelişmeler lif üretimi ile yakın ilgilidir. Tekstil talebine bağlı olarak lif üretiminde artış ya da azalmalar olmakta, üretim taleplerine bağlı olarak da özellikle doğal liflerin fiyatları oluşmaktadır. Tablo 1'deki rakamlar temel alındığında, dünya lif üretiminin %61.6'sını doğal lifler, %38.4'ünü yapma lifler oluşturmaktadır. En önemli doğal lifler olan pamuk, yün ve ipeğin payı %43.5'tir.

Tablo 2'de görüldüğü gibi pamukta 1987/1988 ve 1988/1989'daki artma eğilimi 1989/1990 sezonunda yerini düşüşe bırakmıştır. Pamuk talebindeki artış pamuk fiyatlarında yükselmeye neden olmuştur. Pamuk üretiminde tekrar artış beklenmesine karşın bu gerçekleşmemiş olduğundan 1990-1991 sezonunda pamuk fiyatında önemli bir düşme beklenmemektedir. Dünya pamuk üretimindeki artış daha çok ABD'deki artıştan kaynaklanmaktadır. Yünde ise üretim kararlı bir biçimde artmaktadır. Talebin aynı ölçüde artmaması stok artışına yol açmıştır. Talebin aynı ölçüde artmaması stok artışına yol açmıştır. 1990 1991 sezonunda üretimin 1,97 milyon tona çıkacağı tahmin edilmektedir. Sun'i liflerde önemli üretim artışları olmamasına karşın sentetik liflerde sürekli bir artış söz konusudur. Ancak son iki yılda artış oranı düşmüştür. Buna karşın gelişmekte olan ülkelerden kaynaklanan ve %8'e varan kapasite artışı söz konusudur. Dünyada G.S.M.H. artışı 1990 yılında %2 olmuştur (Tekstil İşveren Dergisi, Haziran 1991, Sayı 158). Tekstillere olan talebin de aynı oranda artması beklenmekle birlikte endüstri talep azlığından şikayetçidir.

Tekstil teknolojisindeki gelişmeler ise şu temel eğilimler doğrultusunda olmaktadır:

-Otomasyon

-Küçük üretim partilerinin ekonomik üretimini sağlayan sistemlerin geliştirilmesi

-Pazar istemlerine öncelik veren hızlı tepki (quick response) ve esnek üretim yaklaşımı

-Modayı hızla üretime yansıtan tasarım sistemlerinin geliştirilmesi

-Yüksek kalite

-Yeni ürünlerin geliştirilmesi

Otomasyon, bobin makinalarında her bir üretim ünitesinin bir düğümleyici ile donatılması gibi işçinin işlerini makinanın bütünüyle üstlenmesi ve sonuçta makina verimliliğinin yükseltilmesi, bilgisayar kontrolü ve modern makina tasarımı ile yüksek hızlara ulaşılması, işlem birleştirmeleri (link sistemleri) ve taşıma işlemlerinde robotların kullanımı çizgisinde gelişmektedir. Ancak otomasyon otomatik makinaların yüksek fiyatları yanında tüm işletmenin reorganizasyonunu ve yeni

Tablo 8. Dünya'da Kurulu Pamuklu Sistem İğ ve Rotor Sayısı

Yıllar	İğ Sayısı	Rotor Sayısı
1980	82.399.700	700.854
1981	85.726.700	732.394
1982	86.383.400	860.988
1983	86.238.500	871.175
1984	86.328.500	925.361
1985	84.370.500	967.096
1986	84.843.500	1.041.156

Kaynak:6.Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K.Raporu,Pamuklu,1990 (ITMF Yıllık İstatistikleri, 1988)

Tablo 9. Dünya'da Kurulu Yün İğlerinin Dağılımı

Yıllar	Kamgarn İğ Sayısı	Ştrayhgarn İğ Sayısı	Toplam
1982	10.684.700	4.095.600	14.780.300
1983	10.572.600	4.014.300	14.586.700
1984	10.583.500	4.031.800	14.615.300
1985	10.830.100	4.686.800	15.516.900
1986	11.373.500	5.146.200	16.519.700
1987	11.320.500	5.060.400	16.380.900

Kaynak:6.Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K. Raporu,Yünlü,1990 (IWS İstatistikleri)

Tablo 10. Dünya'da Kurulu Pamuklu Dokuma Tezgahları

Yıllar	Mekikli	Mekiksiz	Toplam	Mekikli/Mekiksiz (%)
1980	1.316.033	128.902	1.444.935	9,8
1981	1.254.156	137.881	1.392.037	11,0
1982	1.159.676	143.235	1.302.911	12,4
1983	1.126.248	159.075	1.285.323	14,1
1984	1.049.747	185.036	1.234.783	17,6
1985	1.007.860	199.697	1.207.357	19,8
1986	933.996	207.263	1.141.259	22,2
1987	880.824	212.006	1.092.830	24,1

Kaynak:6.Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K.Raporu,Pamuklu,1990 (ITMF Yıllık İstatistikleri, 1988)

donanımları zorunlu kılarak yüksek sermaye yatırımlarını gerektirmektedir. Diğer yandan otomasyon tekstil sektöründe istihdamı düşürürken, yüksek yatırımları yapabilen firma ve ülkelere kesin üstünlük sağlamaktadır.

İplikte "açık-uç" sistemi, dokumada mekiksiz sistem ve tüm üretim alanlarında bilgisayar kontrolü yerleşmiştir. Pamuk ipliği üretiminde bilezikli eğirme vasıflı ve ince numara ipliklerde yeğlenebiliyorsa da, dokumada mekiksiz sistem mekikli sistemi yavaş yavaş ortadan kaldırmaktadır. İplikte 1989 sevkiyatı 3.801.000 kısa lif iği, 489.000 uzun lif iği ve 725.000 rotor olmak üzere toplam 5.015.000 olmuştur. 1980-1989 arası on yıllık dönemde bu sevkiyatlar 25.664.000 kısa lif iği, 3.931.000 uzun lif iği ve 7.656.000 rotordur. 1989 kısa

Tablo 11. Dünya'da Yünlü Sistem Tezgah Sayısı (Halı Tezgahları Hariç)

Yıllar	Tezgah Sayısı
1983	150.890
1984	150.217
1985	149.884
1986	146.878
1987	144.962

Kaynak:6.Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K. Raporu,Yünlü,1990 (IWS İstatistikleri)

lif iği sevkiyatının son on yıllık ortalamadan yüksek oluşu bilezikli eğirmeye olan net bir talebi gösterir niteliktedir [Tekstil İşveren Dergisi, Temmuz 1991, Sayı 159].

Dokumada 1989 sevkiyatı 13.569 mekikli, 52.643 mekiksiz olmak üzere toplam 90.700 tezgahdır. 1980-1989 arası toplam sevkiyat ise 186.502 mekikli, 418.788 mekiksiz olmak üzere 605.290 tezgahdır [Tekstil İşveren Dergisi, Temmuz 1991, Sayı 159]. Bu rakamlar mekiksiz tezgahların üstünlüğünü ve dokuma yatırımlarının hızlandığını göstermektedir.

Sevkiyatların büyük bölümü Asya ülkelerine olmuştur. Uzun lif iğlerinde en yüksek sevkiyat İtalya'ya, rotorlarda Sovyetler Birliği'ne, mekiksiz tezgahta Güney Kore'yedir [Tekstil İşveren Dergisi, Temmuz 1991, Sayı 159].

Dünya tekstil ticaretinde tüketici isteklerini ön plana alan pazarlama anlayışı teknolojiyi büyük ölçüde etkilemiştir. Makinalarda bilgisayar kontrolü ve bilgisayar destekli tasarım sistemleri olarak uygulanan bilgisayar teknolojisi ITMA 87'de sergilenen örneklerinden daha ileri aşamalarda uygulama alanı bulmuştur.

Dünya tekstil pazarı, kaliteyi, moda uygunluğu, çeşitliliği, stoksuz çalışmayı ve tüketici eğilimlerini ön plana çıkaran bir yaklaşım içindedir. Bu durum hızlı tepki (quick response) ve tam zamanında (just in time) terimleriyle açıklanan hızlı sevkiyat, esnek üretim ve düşük maliyette en iyi kalite koşullarını zorlamaktadır. Bilgisayar teknolojisinin sağladığı olanaklarla gerek makinaları gerekse üretimin organizasyonunu bu koşullara uyacak biçimde geliştiren yeni bir tekstil teknolojisi oluşmaktadır.

Tekstil teknolojisindeki gelişmelerin önemli bir alanı da yeni liflerin ve yeni ürünlerin geliştirilmesidir. Keşmir yünü ile tiftik arası "cashgora" adı ile tanıtılan yeni bir hayvansal lifin üretimi yanında, karbon lifi, seramik lifleri ve termotropik polyester lifleri gibi bazı yeni sentetik liflerin özelliklerinde de gelişmeler sağlanmaktadır. Tekstüre tekniğindeki gelişmeler tekstüre ipliklerden yapılan yeni kumaş türlerinin ortaya çıkmasına yol açarken, endüstriyel kumaşlar alanında da önemli gelişmeler olmuştur. Çok katlı yapılar, üç bo-

Tablo 12. Dünya İplik ve Dokuma Kapasiteleri

Ülke Grupları	İplik Kapasiteleri (Bin iğ)						Dokuma Kapasiteleri (Tergah Sayısı)						
	1985			1988			1985			1989			
	K.Lif	U.Lif	A. Uç	Top.	K.Lif	U.Lif	A. Uç	Top.	Pamuklu	Filament	Yünü	Toplam	
Gelişmiş Ülkeler	14026	817	367	15210	12902	800	675	14377	156770*	---	1760	158530	
ABD ve Kanada	9359	1976	209	11544	8630	1697	180	10507	254960	193000	25250	473210	
Japonya	12454	7164	567	20185	11273	6842	585	18700	161300	56550	52460	270310	
Batı Avrupa	21342	615	4631	26588	17454	656	4779	22889	376900	20000	30790	427690	
Doğu Avrupa	57181	10572	5774	73527	50259	9995	6219	66473	949930	269550	110260	1329740	
Gelişmekte Olan Ülkeler	7288	243	123	7654	7420	255	137	7812	149280	---	2480	151760	
Afrika	69257	3169	484	72910	81150	4396	834	86380	1291930	590160	31840	1913930	
Asya	8606	683	137	9426	9545	610	175	10330	207020	---	26270	233290	
Güney Amerika	3200	474	25	3699	3750	624	96	4470	44600	---	5180	49780	
Türkiye	4198	165	40	4403	4631	117	65	4813	75450	28000	2060	105510	
Diğer	92549	4734	809	98092	106496	6002	1307	113805	1768280	618160	67630	2454270	
Toplam	149730	15306	6583	171619	156755	15997	7526	180278	2718210	887710	178090	3784010	
Dünya Top.													

* Bu rakam sadece ABD'ne aittir. Kaynakta ayrıca bulunmadığı için Kanada "Diğerleri" içinde gösterilmiştir.

Kaynak: Tekstil İşveren Dergisi Haziran 1988, Sayı:123, 14 ve 24; Temmuz 1991, Sayı:159, 23 ve 26

Tablo 13. Dünya Örgü Makinaları

Yıllar	Makina Sayısı
1980	309.441
1981	299.319
1982	297.687
1983	300.141
1984	304.000
1985	304.302

Kaynak:6.Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K.Raporu,Pamuklu,1990 (ITMF Yıllık İstatistikleri)

Tablo 14. Seçilmiş Ülkelerde Tekstil Ticareti (1985-87; Milyar \$)

Ülke Adı	İhracat			İthalat		
	1985	1986	1987	1985	1986	1987
Fransa	2,85	3,57	4,19	3,43	4,62	5,50
F.Almanya	6,00	8,08	9,63	4,96	6,61	7,96
İtalya	4,69	5,92	7,20	2,51	3,33	4,40
Portekiz	0,65	0,75	0,88	0,30	0,52	0,84
İngiltere	2,13	2,43	3,01	3,86	4,59	5,69
İsveç	0,38	0,48	0,57	0,73	0,90	1,11
İsviçre	1,44	1,88	2,11	0,91	1,22	1,41
Türkiye	1,05	0,94	1,19	0,15	0,16	0,20
ABD	2,35	2,56	2,90	4,97	5,83	6,50
Kanada	0,32	0,40	0,47	1,61	1,78	2,00
Japonya	4,92	5,46	5,57	1,90	2,18	2,98
Çin	3,26	4,24	5,80	1,60	1,63	1,85
Hong Kong	3,02	3,95	5,65	4,25	5,41	7,29
G.Kore	2,52	3,20	4,06	0,64	0,92	1,41
Singapur	0,35	0,43	0,63	0,85	1,02	1,36
Tayvan	2,49	3,05	4,08	0,38	0,55	0,73
AT Top.	22,92	29,22	34,98	20,22	26,65	32,87
Dünya Top.	---	---	80,30	---	---	80,30

Kaynak:Tekstil İşveren dergisi, Kasım 1989, Sayı 140 (GATT, Uluslararası Ticaret 1987-1988)

ytulu yapılar olan ve bazı üstün özelliklere sahip kompozit malzemelerin oluşumu yönünde geliştirilmektedir. Jeotekstillerin kullanım alanı da gittikçe gelişmektedir.

Teknolojinin gelişmesi ve yaygınlaşması maliyet konusunu uluslararası ticarete ön plana çıkarmıştır, çünkü modern teknoloji ve uygun yatırımlarla maliyet dışındaki birçok koşul, bazı özel yüksek teknoloji ürünleri hariç, her ülke tarafından sağlanabilmektedir. Werner International firmasınınca 1967'ye kıyasla 1990'da ABD'deki bir işletmede 0,159 dolardan 0,155 dolara düşen 1 kg ipliğin işçilik maliyeti Hong Kong'da 0.078 dolardan 0.064 dolara düşmüştür. Aynı iplikten cm'de 25.2 atkı ve çözgü sıklığında dokunan ham bezde ABD'deki işletmede 1967'de 0.034 dolardan 0.047 dolara yükselen m² ham bez dokuma maliyeti, Hong Kong'da 0.014 dolardan 0.026 dolara çıkmıştır. Ancak

Tablo 15. Türkiye'nin Doğal Lif Üretimi (Ton)

Lif Cinsi	Yıllar						
	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Pamuk (Ham)	580.000	518.000	517.000	537.000	650.000	617.000	628.000
Yün (Kırlı)	60.000	61.000	61.000	61.000	---	---	---
Tiftik (Kırlı)	3235	3500	3500	3500	---	---	---
İpek (Ham)	330	280	300	280	320	290	320

Kaynak: 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K. Raporu, Yünlü Sanayii, 1990 (Wool Statistics, 1987-1988)
Reşat ÖNAL (Kişisel Rapor), 1991;
Gürbüz GÜLÜMSER (Kişisel Rapor), 1991

Hong Kong'un enerji maliyeti ve taşıma maliyetleri hesaba katıldığında ABD'deki tekstil üretimi yine de rekabet edebilir durumdadır. Diğer yandan İsviçre'de 19.23 dolar olan iplik eğirme saat ücreti ABD'de 10.02 dolar, Hong Kong'da 3.05 dolar, Sri Lanka'da 0.24, Endonezya'da 0.25 dolardır. Bu rakamlar uluslararası pazarda rekabetin ne kadar değişik ve güç koşullar altında geçtiğini göstermektedir. Tablo 14'ün incelenmesinden görüldüğü gibi tekstil ihracatında önde gelen ülkeler Federal Almanya, İtalya, Çin, Japonya ve Hong Kong olmakla birlikte, Federal Almanya ve Hong Kong ithalatta da önde gelen iki ülkedir. ABD ve İngiltere ise artık net ithalatçı ülkeler durumuna girmişlerdir.

Teknolojik gelişmeler üretim hızlarında sağladıkları büyük artışlar yanında verimlilikte ve kalitede önemli gelişmeler sağlamışlardır. 1967 yılı ile 1990 yılı arasında yapılan bir karşılaştırmada 36 Ne iplikte, üretim hızında sağlanan 8.48 kat artış yanında 1.000.000 m iplikte kopuş sayısı 26.3'ten 9.2'ye düşerek %65 oranında azalmış, numara düzgünlüğü %2,2'den 1.6'ya düşerek %27 oranında azalmıştır. Aynı numara iplikten dokunan ham bezde üretim hızı 2.10 kat artarken milyon

m'de çözgü kopuşları 1.2'den 0.8'e düşerek %33 oranında azalmış, atkı kopuşları milyon metrede 0.036'dan 0.028'e düşerek %23 oranında azalmış, parça bez yüzdesi %2'den %0.45'e düşerek %77 oranında azalmıştır. Bu faktörlerin maliyetler üzerinde önemli etkileri vardır [Verret, 1991].

2. TÜRKİYE'DE İPLİK, DOKUMA VE ÖRME SEKTÖRÜNÜN GENEL DURUMU

2.1. Hammadde Üretimi

Türkiye'nin 1984-1990 dönemi doğal lif üretimi Tablo 15'te gösterilmiştir. 1984-1990 dönemi Türkiye sun'i ve sentetik lif üretimi Tablo 16'da gösterilmektedir. Bu tabloda ilk madde olarak üretilen sentetik iplikler de gösterilmiştir.

2.2. İplik ve Kumaş Üretimi

Türkiye'nin 1983-1987 dönemi pamuk ve yünlü iplik üretimindeki gelişmeler sırasıyla Tablo 17 ve 18'de gösterilmiştir. Türkiye'nin 1983-1987 dönemi ham bez, havlu ve kadife üretimi sırasıyla Tablo 19, 20 ve 21'de, makina halısı dahil mamul yünlü dokuma üretimi Tablo 22'de verilmiştir. Aynı dönem için örme ham bez üretimi Tablo 23'te verilmiştir. Bu dönem içinde sun'i, sentetik ve ipekli dokuma ile keten, kendir ve jüt maddeleri üretimi yıllar itibariyle sağlanamadığı gibi, iplikten doğrudan giysi olarak üretilen örme eşya üretimi de ayrıntılı olarak saptanamamaktadır. Bu bakımdan 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Dokuma ve Giyim Sanayii üretimi için 1984 ve 1988 gerçekleşme, 1989 tahmini ve 1994 plan hedefi olarak verilen tüm çıkarılmış pamuk, iplik, dokuma, yer döşemeleri ve örme hazır eşya üretim miktar ve değerleri ihraç edilen iplik değerleri ile birlikte Tablo 24'te bir arada gösterilmiştir. 1989 tahmini rakamlarına göre çıkarılmış pamuk ve ihraç edilen petrokimya sanayii ürünü sentetik lifler ve aynı yıl ihraç edilen tüm ipliklerle (215.258 milyon TL) birlikte Türk tekstil endüstrisinin toplam üretim değeri 7.155.575 Milyon TL olmaktadır. Aynı yılın hazır giyim ve hazır eşya üretim değeri olan 2.772.184

Tablo 16. Türkiye Sun'i ve Sentetik Lif ve İplik Üretimi (Ton)

Lif Cinsi	Üretim Şekli	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Viskon	Lif	6178	---	---	---	1052	1000	---
Polyamid	Lif	---	2400	1600	2000	1600	1600	1600
Polyamid	İplik	---	15800	14200	16200	19000	20500	22000
Polyester	Lif	---	37400	44200	48100	43300	47900	48000
Polyester	İplik	---	58400	65200	73300	72900	80000	80000
Polyakrilik	Tow	82616	100890	120093	129093	152500	160325	168350
Polyakrilik	Lif	26843	30364	36034	45180	39650	41685	43770
Polyakrilik	Tops	12664	7893	10713	12782	14335	15070	15825
Polypropilen	Lif	---	---	16870	20005	21810	23746	25170

Kaynak: 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K. Raporu, Sentetik Elyaf ve İplik, 1990; Ayhan Aktay (Kişisel Rapor), 1991

Tablo 17. Türkiye Pamuk İpliği Üretimi

Yıllar	Üretim (ton)
1982	301.000
1983	310.000
1984	340.000
1985	404.000
1986	434.000
1987	483.000

Kaynak:6.Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K.Raporu,Pamuklu,1990
TSKB Pamuklu Sektör Raporları, TSD Mülakatları

Tablo 18. Türkiye Yünlü İplik Üretimi (ton)

İplik Cinsi	1983	1984	1985	1986	1987
Kamgarn	28.000	29.000	30.000	30.000	31.000
Ştrayhgarn	44.000	45.000	46.000	46.000	52.500
Toplam	72.000	74.000	76.000	76.000	83.500

Kaynak:6.Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K. Raporu,Yünlü,1990
(Wool Statistics, 1987-1988)

Tablo 19. Türkiye Hambez Dokuma Üretimi

Yıllar	Üretim (1000 m)
1983	464.353
1984	524.198
1985	545.275
1986	757.531
1987	615.005

NOT:Hambez eni ortalama:165 cm
Hambez ağırlığı ortalama:200 g/m²
Kaynak:6.Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K.Raporu,Pamuklu,1990
(TSD Mülakatları, 49 Fabrika)

Tablo 20. Türkiye Havlu Üretimi

Yıllar	Üretim (ton)
1983	4.970
1984	5.000
1985	6.400
1986	7.100
1987	7.500

Kaynak:6.Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K.Raporu,Pamuklu,1990

Milyon TL ile birlikte dokuma ve giyim sektörünün toplam üretim değeri 9.927.719 milyon TL olmaktadır. Buna göre 1989 yılında tekstil ürünlerinin dokuma ve giyim sektörü içindeki payı %72.1 olmuştur. Dokuma ve giyim sektörünün imalat sanayii üretim değeri içindeki payı %11.8, Türkiye'nin gayri safi üretimi içindeki payı %5.0'dır. Yalnızca tekstil ürünlerinin imalat sanayii içindeki payı %8.5 ve %3.3'tür [6. Beş Yıllık Kalkınma Planı DPT, 1990].

2.3. Kapasiteler

Türkiye'de kurulu sentetik lif ve iplik üretim kapasiteleri 1990 yılı için ton/yıl olarak Tablo 25'te verilmiştir. Aynı yılın Tablo 26'da verilen üretim rakamlarıyla

karşılaştırıldığında bu alt sektörde polyester ve polya- mid lif ve iplik üretiminde artık kapasite bulunduğu görülmektedir.

Pamuk ve yün ipliği üretim kapasiteleri makina sayıları olarak sırasıyla Tablo 26 ve Tablo 27'de verilmişlerdir. Tablo 26'da pamuk ipliği kapasitesi, iğ sayısı, rotor sayısı ve eşdeğer toplam iğ sayısı olarak 1980-1988 yılları arası dönemdeki gelişimi ile birlikte verilmiştir. Yün ipliği kapasitesi ise Tablo 27'de kamgarn, yarı kamgarn ve ştrayhgarn ayrımı yapılarak 1988 yılı bazında gösterilmektedir. Ayrıca Tablo 28'de toplam yün iplik üretim kapasitesi ton/yıl olarak 1982-1987 dönemi gelişimi ve kapasite kullanım oranları ile birlikte gösterilmektedir.

Dokuma kapasiteleri 1982-1987 döneminde tezgah sayısı olarak pamuklu dokuma için 1982-1987 yılları arası gelişimi ve mekikli - mekiksiz ayrımı ile Tablo 29'da yünlü dokuma için 1982-1988 yılları arası gelişimi ile Tablo 30'da verilmiştir. 1988 yılı itibariyle görülen 5.766 yünlü tezgahın 933'ü mekiksiz olup, mekiksiz tezgahların toplam tezgah sayısına oranı %16'dır. 1985 yılı itibariyle 30.000 civarında sun'i, sentetik ve ipekli dokuma tezgahı, 542'si dokuma halı olmak üzere 600 makina halısı tezgahı, 192.000 el halısı tezgahı bulun-

Tablo 21. Türkiye Kadife Dokuma Üretimi

Yıllar	Üretim (1000 m)
1983	13.465
1984	12.742
1985	12.006
1986	11.898
1987	11.834

Kaynak:6.Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K.Raporu,Pamuklu,1990
(TDS Mülakatları, 9 Fabrika)

Tablo 22. Türkiye Yünlü Mamul Dokuma Üretimi (Yün ve diğer lifler, 1000 m²)

Kumaş Tipi	1983	1984	1985	1986	1987
Dokuma Kumaş	54000	56000	60000	90000	99000
Battaniye	---	9859	5106	6097	---
Makina Halısı	---	7173	9919	17969	---

Kaynak:6. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K.Raporu, Yünlü Sanayii, 1990 (Wool Statistics, 1987-1988)

Tablo 23. Türkiye Örme Hambez Üretimi

Yıllar	Üretim (ton)
1983	1.996
1984	2.018
1985	1.926
1986	1.690
1987	1.789

Kaynak:6.Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K.Raporu,Pamuklu,1990
(TDS Mülakatları, 5 Fabrika)

Tablo 24. Türkiye'nin İplik, Dokuma ve Örme Üretimi (Değerler 1988 fiyatlarıyla Milyon TL)

Mallar	1984 Gerçekleşme		1988 Gerçekleşme		1989 Tahmini		1994 Plan Hedefi		Yıl. Ort. Artış (%)	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	5. Plan Dön.	6. Plan Dön.
PAMUKLU										
Pamuk (Ton)	528.000	950.400	577.000	1.038.600	532.000	957.600	620.000	1.116.000	0,2	3,1
İplik (Ton)	357.595	997.690	479.282	1.337.197	496.660	1.385.681	625.900	1.746.261	6,8	4,7
Dokuma (Bin m)	940.000	1.278.400	1.035.144	1.407.796	1.088.640	1.480.550	1.718.400	2.337.024	3,0	9,6
YÜNLÜ										
İplik (Ton)	75.000	465.000	86.595	536.889	89.840	557.008	119.158	738.780	3,7	5,8
Dokuma (Bin m)	50.100	743.324	55.925	829.927	57.750	857.010	67.060	995.170	2,9	3,0
SUN'İ, SENTETİK, İPEK										
İplik (Ton)	65.000	336.050	68.083	351.989	72.580	375.239	89.620	463.335	2,2	4,3
Dokuma (Bin m)	100.000	291.000	167.431	487.224	173.953	506.203	236.105	687.066	11,7	6,3
Kord Bezi (ton)	17.000	170.000	25.405	254.050	24.970	249.700	38.800	388.000	8,0	9,2
KETEN, KENDİR, JÜT										
İplik (Ton)	7.450	21.903	7.500	22.050	26.058	76.611	10.100	29.694	28,5	-17,3
Dokuma (Bin m)	1.360	344	1.600	400	1.640	410	1.890	473	3,6	2,9
YER DÖŞEMELERİ										
El Halısı (Bin m ²)	1.512	184.431	3.004	366.428	3.170	386.677	5.004	610.388	16,0	9,6
Makina Halısı (Bin m ²)	6.338	152.112	12.020	288.480	12.840	308.160	23.083	553.992	15,2	12,4
Tufting, keçe, kilim (Bin m ²)	18.500	187.590	21.760	220.646	22.910	232.307	28.891	293.867	4,4	4,8
DİĞERLERİ	---	209.100	---	230.065	---	244.600	---	271.330	3,2	2,1
ÖRME EŞYA	22.500	300.150	78.293	1.044.429	89.300	1.191.262	---	2.298.469	31,7	14,0
İHRAÇ EDİLEN İPLİK*	---	469.834	---	491.967	---	525.797	---	624.536	---	---
TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ	---	4.936.745	---	6.660.012	---	6.940.277	---	10.176.314	7,8	9,6

* Üretici fiyatlarıyla

Kaynak: DPT 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1990

Tablo 25. Türkiye Sentetik Lif ve İplik Kapasitesi (Ton/yıl)

Lif Cinsi	Üretim Şekli	Kurulu Kapasite
Polyamid	İplik	25.700
Polyamid	Lif	3500
Polyester	İplik	105.980
Polyester	Lif	58.500
Akrilik	Lif	159.000
Polypropilen	İplik	6.000
Polypropilen	Lif	20.720

Kaynak: 6. Beş Yıllık kalkınma Planı, Ö.İ.K. Raporu, Sentetik Elyaf ve İplik, 1990

maktadır [Başer, 1976].

Örme kapasiteleri ise organize olmuş kesimi temsil eden 5 fabrika bazında 1982-1987 yılları arasında Tablo 31'de görüldüğü gibi gelişmektedir.

Tablo 26. Türkiye'de Kurulu İğ ve Rotor Sayısı

Yıllar	İğ Sayısı (1000 iğ)	Open End		Toplam Eşdeğer İğ (1000 İğ)	O.E./ Ring (%)
		Rotor	Eşdeğer İğ		
1980	3.094	6.688	20.064	3.114	0.6
1981	3.094	9.088	27.264	3.121	0.9
1982	3.113	11.304	33.912	3.147	1.1
1983	3.113	25.000	75.000	3.188	2.4
1984	3.141	28.872	94.360	3.235	3.0
1985	3.200	53.308	216.540	3.417	6.8
1986	3.245	78.000	364.692	3.610	11.2
1987	3.537	84.000	406.692	3.944	11.5
1988 ^t	3.751	94.700	481.592	4.233	12.8

Kaynak: 6. Beş Yıllık kalkınma Planı, Ö.İ.K. Raporu, Pamuklu, 1990 (ITMF Yıllık İstatistikleri, 1988)

(TSKB Tekstil Sektör Raporları)

(TSD Mülakatları ve Değerlendirmeleri)

2.4. İhracat ve İthalat

Türkiye'nin genel tekstil ihracatı çirçirlanmış pa-

Tablo 27. Türkiye Yünlü İğ Sayıları (1988 Yılı)

Sektör	Kamgarn	Yarı Kamgarn		Ştrayhgarn		Toplam	
	İğ	İğ	Rotor	İğ	Rotor	İğ	Rotor
Organize Özel Sektör (49 Fabrika)	224.538	72.248	704	20.513	---	317.299	704
Sümerbank (4 Fabrika)	20.160	540	---	2105	---	22.805	---
Organize olmamış özel sektör (298 tesis)	154.760	19.710	960	42.857	834	217.327	1.794
Ulaşılamayan	----	----	----	5000	----	---	----
Toplam	399.458	92.498	1664	70.475	834	562.431	2.498

Kaynak:6.Beş Yıllık Kalkınma Planı,Ö.İ.K.Raporu,Yünlü Sanayi,1990
(Ticaret ve Sanayi Odaları)
(TSD Mülakatları)

Tablo 28. Türkiye Yünlü İplik kapasitesi

Yıllar	Kapasite (Ton/Yıl)
1982	132.506
1983	141.096
1984	156.105
1985	176.568
1986	191.719
1987	224.370

Kaynak:6.Beş Yıllık Kalkınma Planı,Ö.İ.K.Raporu,Yünlü Sanayi,1990

Tablo 31. Türkiye Örme Hambez Kapasitesi

Yıllar	Kapasite (Ton)
1982	3.946
1983	4.277
1984	4.277
1985	4.277
1986	4.552
1987	4.552

Kaynak:6. Beş Yıllık Kalkınma Planı,Ö.İ.K.Raporu,Pamuklu,1990
(TSD Mülakatları)

Tablo 29. Türkiye'de Pamuklu Dokuma Tezgahları Sayısı

Yıllar	Mekikli	Mekiksiz	Toplam	Mekiksiz/ Mekikli (%)
1982	39.632	1.862	41.494	4,7
1983	39.632	2.869	42.501	7,2
1984	39.936	3.526	43.462	8,8
1985	40.200	4.400	44.600	10,9
1986	42.500	4.500	47.000	10,6
1987	42.500	5.161	47.661	12,1

Kaynak:6. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1990
(ITMF Yıllık İstatistikleri, 1988)

Tablo 30. Türkiye'de Yünlü Tezgah Sayısı (Halı Tezgahları Hariç)

Yıllar	Tezgah Sayısı
1983	5.140
1984	5.140
1985	5.180
1986	5.180
1987	5.192
1988	5.766

Kaynak:6.Beş Yıllık Kalkınma Planı,Ö.İ.K.Raporu,Yünlü Sanayi,1990
IWS İstatistikleri

muk ve örme eşya dahil Tablo 32'de, genel tekstil ithalatı Tablo 33'te gösterilmiştir.

Pamuk ihracat ve ithalatı 1982-1987 dönemi için Tablo 34'te linter pamuğu ve döküntülerle birlikte gös-

terilmiştir. Aynı dönem için yün ihracat ve ithalatı yün ve yapağı, kıllar, döküntüler ve tops (yün ve tiftik) ayrımı ile Tablo 35'te verilmiştir.

Sun'i ve sentetik lif ve iplik ihracatındaki gelişmeler Tablo 36'da gösterilmiştir. Tekstil ihracatı içinde önemli bir kalem olan pamuk ipliği ihracatı, 1982-1987 dönemi için AT'na ihracat ayrı gösterilerek Tablo 37'de verilmiştir. Yün ipliği ihracatı yine aynı dönemde kamgarn ve ştrayhgarn yün iplikleri için ayrı olmak üzere, ortalama satış fiyatları ile birlikte ve AT'na ihracat ayrı gösterilerek sırasıyla Tablo 38 ve 39'da verilmiştir. Diğer yün iplikleri ile birlikte Türkiye toplam yün ipliği ihracatı ise Tablo 40'ta gösterilmiştir.

Pamuklu ve yünlü dokuma ihracatı 1982-1987 dönemi için ve AT ülkelerine olan toplam ihracat ayrı gösterilerek sırasıyla Tablo 41 ve 42'de gösterilmiştir. Sun'i, sentetik ve ipekli dokuma ile örme kumaş ihracatındaki gelişmelerin ayrıntılı verileri ise sağlanamamıştır.

Sun'i ve sentetik lif ve iplik ithalatındaki gelişmeler Tablo 43'te gösterilmektedir. Tekstil ithalatının serbest bırakılması sonucu son yıllarda iplik ve kumaş ithalatında da önemli gelişmeler olmuştur. Ancak tekstil ihracatımıza oranla bu kalemlerdeki ithalatımız önemli miktarlara ulaşmadığından ayrıntılı tabloların verilmesine gerek görülmemiştir.

Tablo 32. Türkiye Tekstil Sanayii İhracatı

MALLAR	1984 Gerçekleşme		1988 Gerçekleşme		1989 Tahmini		1994 Plan Hedefi		Yıllık Artış (%)	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	5. Plan Dönemi	6. Plan Dönemi
Pamuklu										
Pamuk (t)	151.744	204.854	165.742	223.752	165.740	223.749	200.000	270.000	1,8	3,8
İplik (t)	101.189	473.585	107.391	502.590	112.760	527.717	128.000	559.040	2,2	2,6
Dokuma (bin m)	101.878	197.643	99.674	193.368	108.640	210.762	120.000	232.800	1,3	2,0
Yünlü										
İplik (t)	2.971	20.500	941	6.493	1.100	7.590	3.000	20.700	-18,0	22,2
Dokuma (bin m)	243	1.871	943	7.261	1.200	9.240	2.000	15.400	37,6	10,8
Sun'i, Sentetik, İpek										
İplik (t)	32.663	177.033	36.062	195.456	39.480	213.982	48.033	260.339	3,9	4,0
Dokuma (bin m)	28.086	78.641	89.689	251.129	94.173	263.694	151.600	424.480	27,4	10,0
Kord Bezi (t)	7.041	57.032	11.738	95.078	12.560	101.736	22.000	178.200	12,3	11,9
Keten, Kendir, Jüt										
İplik (t)	78	226	21	61	90	261	165	479	2,9	12,9
Dokuma (bin m)	1.265	4.428	1.654	5.789	1.740	6.090	2.450	8.575	6,6	7,1
Yer Döşemeleri										
El Halısı (bin m)	566	124.124	656	143.861	710	155.703	1.378	302.195	4,6	14,2
M.Halısı (bin m)	429	5.148	3.240	38.880	3.600	43.200	7.250	87.000	53,0	15,0
Tafting, Keçe, Kilim (bin m)	1.220	15.555	1.650	21.038	1.815	23.141	2.630	33.533	8,3	7,7
Diğerleri	---	226.520	---	63.769	---	62.933	---	56.500	-22,6	-2,1
Örme Eşya (t)	9.939	212.695	68.247	1.460.486	75.852	1.623.233	154.922	3.315.331	50,1	15,4
TOPLAM	---	1.799.835	---	3.209.009	---	3.473.021	---	5.804.571	15,5	11,4

Kaynak: DPT 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1990

2.5. İşgücü ve Organizasyon

Temmuz 1989 tarihi itibarıyla Türkiye dokuma ve giyim sektöründeki 31.456 işyerinde çalışan toplam işçi sayısı 370.650 olarak belirlenmiştir (Tekstil İşveren Dergisi, Mart 1990, Sayı 144). Bu işçilerin 235.742'si sendikalıdır. Toplam işçi sayısının ne kadarının iplik, dokuma ve örme ne kadarının konfeksiyon işyerlerinde çalıştığı saptanamamış ise de, 1985-1987 yılları arasında pamuklu, yünlü ve sentetik lif ve iplik fabrikalarında çalışan personel sayıları sırasıyla Tablo 44, 45 ve 46'da gösterilmektedir. Bu sektörlerde çalışan insangücü toplamı olarak bulunan 166.548 rakamından konfeksiyon bölümlerinde çalışan işçilerle yönetici personel sayıları çıkarıldığında elde edilen işçi sayısı 142.307 olmaktadır. Bunlar dışında ipeki ve sentetik dokuma ile örme fabrikalarında çalışan işçilerin çok fazla sayıda olmayacağı düşünüldüğünde, iplik, dokuma ve örme sektöründe çalışan işçi sayısının yaklaşık 150.000 olduğu söylenebilir.

Türkiye'de tekstil sektöründeki önemli kuruluşların, pamuklu sektöründe 170, yünlü sektöründe 105, sentetik lif ve iplik sektöründe 19, örme sektöründe 5 olmak üzere toplam 299 fabrikadan oluştuğu görülmek-

tedir (DPT ÖİK raporları, 1990). Bunlar dışında küçük ve organize olmamış birçok tesis bulunmaktadır. Organize tekstil tesislerinin bölgelere dağılımı Tablo 47'de görülmektedir. Buna göre büyük organize kuruluşların 93 sayı ile Marmara Bölgesi'nde olduğu görülmektedir. Bu kuruluşlardan 97 özel, 18 kamu sektörü olmak üzere 115'i Türkiye'nin 500 büyük sanayi firması içinde yer almaktadır [Önal, 1991].

2.6. Eğitim ve Araştırma

Ülkemizde yüksek öğretim düzeyinde 32 birimde tekstil eğitimi yapılmaktadır. Ege, Uludağ ve İstanbul Teknik Üniversiteleri olmak üzere 3 üniversitede Tekstil Mühendisliği eğitimi, 9 Eylül, Marmara ve Mimar Sinan Üniversitelerinde tekstil tasarımı, Marmara ve Gazi Üniversitesinde tekstil öğretmenliği eğitimi verilmektedir. Diğerleri meslek yüksek okulları bünyesinde tekniker eğitimleridir. Bir tekstil meslek lisesi, bir kız meslek lisesi ve 24 endüstri meslek lisesi olmak üzere 26 meslek lisesinde tekstil eğitimi verilmektedir.

Araştırma kurumu olarak Sümerbank SAGEM işletmesi dışında özel sektörde Brissa lastik ve kord bezi üretimine yönelik ARGESA isimli bir kuruluş bulunmaktadır. Diğer yandan Bursa'da İpek Böcekçiliği

Tablo 33. Türkiye Tekstil Sanayii İthalatı

MALLAR	1984 Gerçekleşme		1988 Gerçekleşme		1989 Tahmini		1994 Plan Hedefi		Yıl.Ort.Artış (%)	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	5. Plan Dönemi	6. Plan Dönemi
Pamuklu										
Pamuk (t)	543	1.281	29.555	69.570	79.528	187.685	100.000	236.000	171,1	4,1
İplik (t)	642	3.781	1.109	6.532	1.100	6.479	2.100	12.369	11,4	13,8
Dokuma (bin m)	2.553	2.732	35.330	37.803	30.000	32.100	33.000	35.310	63,7	1,9
Yünlü										
İplik (t)	551	10.304	146	2.730	160	2.992	200	3.740	-21,9	4,6
Dokuma (bin m)	61	346	618	3.504	700	3.969	800	4.536	62,9	2,7
Sun'ı, Sentetik, İpek										
İplik (t)	442	3.103	479	3.363	500	3.510	510	3.580	2,5	0,4
Dokuma (bin m)	2.912	6.698	7.902	18.175	8.000	18.400	19.750	45.425	22,4	19,8
Kord Bezi (t)	304	7.600	1	25	2	50	---	---	-63,4	---
Keten, Kendir, Jüt										
İplik (t)	2.181	3.555	3.947	6.434	4.000	6.520	7.500	12.225	12,9	13,4
Dokuma (bin m)	35.318	13.774	20.524	8.004	21.000	8.190	21.800	8.502	-9,9	0,8
Yer Döşemeleri										
El Halısı (bin m)	---	---	2	7	---	---	---	---	---	---
M.Halısı (bin m)	---	---	20	526	10	263	---	---	---	---
Tafting, Keçe, Kilim (bin m)	104	1.591	10	153	5	77	50	765	-45,5	58,5
Diğerleri	---	36.219	---	59.323	---	62.403	---	95.000	11,5	8,8
Orme Eşya (t)	13	147	304	3.435	300	3.390	500	5.650	87,3	10,8
TOPLAM	---	91.131	---	219.763	---	336.028	---	463.102	29,0	6,6

Kaynak: DPT 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1990

Araştırma Enstitüsü, Nazilli ve Adana'da Pamuk Araştırma Enstitüleri de tekstille ilgili kurumlardır. Danışmanlık hizmetleri veren Tekstil Danışmanlık Servisi Ltd. dışında bazı kuruluşlar bulunmakla birlikte bunların önemli bir etkinliği yoktur.

3. SEKTÖRÜN REKABET GÜCÜ

Ülkemiz tekstil sektörünün rekabet gücü, teknoloji, maliyet, kalite, yatırım ve organizasyon açısından gelişmiş ve gelişmekte olan diğer ülkelerle karşılaştırmalı olarak yapılacak bir irdeleme ile ortaya konulacaktır.

3.1. Teknoloji

Ülkemiz tekstil endüstrisi 4 milyonu geçen pamuklu iği ile Batı Avrupa'daki en büyük pamuklu iğ kapasitesine, 600 bine yaklaşan yünlü iği ile İtalya'dan sonra ikinci büyük yünlü iğ kapasitesine, 50 bini geçen tezgah sayısı ile en büyük dokuma kapasitesine sahip büyük bir endüstridir. Diğer yandan lif ve iplik üretiminde de Batı Avrupa'nın 1989 yılı itibarıyla akriliklerde %20,2, polyesterde %11,8 kapasite paylarına sahibiz.

Ne var ki ülkemiz tekstil endüstrisinin bütünüyle yeni ve çağdaş bir teknolojiye sahip olduğu söylenemez. Tablo 48'de görüldüğü gibi 1990 yılı itibarıyla pamuklu iğlerinde 5 yaşın altındaki bilezikli iğler %19,4'ü, rotor-

lar %47,9'u oluşturmaktadır. 15 yaşın üzerindeki bilezikli iğler ise %77,4 gibi yüksek bir oranda olup, hemen yenilenmesi gerekmektedir. Pamuklu sektöründeki dokuma tezgahlarının yaş dağılımı Tablo 49'da verilmiştir. 5 yaş ve altındaki tezgah oranı %5,9 gibi çok düşük bir orandır. 15 yaşın üzerindeki tezgah oranı ise %72,7'dir. Tablo 50'de de görüldüğü gibi yünlü sektörde de benzer bir durum vardır. Ancak 15 yaşın üzerindeki tezgah oranının %14 olması bu sektörün daha iyi durumda olduğunu göstermektedir. Pamuklu sektörde 15 yaşın üzerindeki tezgahların genelde mekikli ve dar ende olduğu göz önünde tutulursa bu sektördeki teknolojik durum daha iyi anlaşılacaktır.

Boya, baskı, terbiye makinaları için rakamsal incelemeler zor olmakla birlikte, son on yılda "makina parkının yaş ortalamasının 3-4 yaş gençleştiği kolaylıkla söylenebilir" [Alptekin, 1990]. Ancak büyük kuruluşlar dışında genelde makina parkları eskidir. Bu özellikle Sümerbank işletmeleri için önemli bir sorun oluşturmaktadır.

Örme sektöründe rakamlar elde edilmemiş ise de son yıllarda ülkemize çok sayıda yeni makina girmiştir. Örme makina parkının günün gereksinimlerine uy-

Tablo 34. Türkiye Pamuk İhracat ve İthalatı (Miktar: Ton/Yıl)

Yıllar	Pamuk		Linter		Döküntü Pamuk*		Toplam Miktar (ton)		Toplam Tutar (\$)	
	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat
1982	216.551	83	33.691	0	5.889	26	256.139	109	306.068.087	276.115
1983	127.140	649	37.128	0	7.667	0	171.935	649	209.896.442	1.764.535
1984	100.543	486	34.083	57	11.097	0	145.723	543	190.548.535	1.706.169
1985	124.789	635	48.183	0	23.701	22	196.673	657	194.445.215	2.205.595
1986	140.701	28.895	63.198	0	16.230	0	220.129	28.895	154.438.681	29.752.349
1987	16.838	119.333	52.646	138	9.961	776	79.445	120.247	34.454.398	171.137.801

*Döküntü Pamuk: Dıtme suretiyle elde edilenler dahil, karde edilmemiş veya taranmamış.

Kaynak: 6. Beş Yıllık kalkınma Planı Ö.İ.K. Raporu, Pamuklu, 1990 (HDTM)

Tablo 35. Türkiye Yün ve Kıl İhracat ve İthalatı (Miktar: Ton/Yıl)

Yıllar	Yün ve Yap.		İ./K. Kıl		Y/K Dök.*		Y/K Topsu		Toplam Miktar (ton)		Toplam Tutar (\$)	
	İhr.	İth.	İhr.	İth.	İhr.	İth.	İhr.	İth.	İhr.	İth.	İhr.	İth.
1982	42	8208	4.254	0	92	213	587	900	4.975	9.321	23.436.594	46.680.565
1983	0	13.480	4.931	0	98	171	744	1.236	5.634	14.887	29.612.931	67.458.544
1984	11	14.600	2.611	9	42	15	605	1.298	3.269	15.922	27.505.140	70.995.164
1985	110	17.051	2.216	33	100	0	987	909	3.413	17.993	25.400.849	69.745.150
1986	0	16.268	1.980	38	12	41	389	1.136	2.381	17.483	12.632.813	66.425.782
1987	222	23.160	4.048	19	263	44	972	2.280	5.505	25.503	29.911.948	93.947.520

*Yün ve Kıl Döküntüleri: Dıtme suretiyle elde edilenler dahil

İ.İnce, K.Kalın, Y.Yün, K.Kıl

Kaynak:6.Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ö.İ.K.Raporu, Yünlü Sanayi, 1990 (HDTM)

gun olduğu söylenebilir. Ancak örme kumaş terbiye tesisleri için aynı şeyi söylemek güçtür.

Ülkemizde üretilen ürünlerin özellikleri değerlendirildiğinde yüksek vasıflı ürünlerin payının küçük olduğu görülmektedir. 1987 yılı itibariyle pamuk ipliğinde ortalama nurama 23.0 Ne olarak verilmektedir (DPT, Pamuklu Ö.İ.K. Raporu, 1990). Daha ince numaralara doğru gidişin olduğu bir dönemde bu oldukça düşük bir değerdir. Bu durum pamuklu dokumalara da yansıtıldığından katma değeri yüksek vasıflı ürünlerin üretiminde her zaman güçlükler vardır. Yünlü ve örme sektörlerinde durum daha iyi olmakla birlikte yün fiyatlarının yüksekliği mamullerde yün oranını önemli ölçüde düşürmektedir.

Yapılan anket çalışmasına göre uzmanlar sektörün teknolojik durumunu aşağıdaki gibi değerlendirmekteler (Teknoloji Seçimi Anketi):

*Sektörün mevcut teknolojik düzeyi genellikle ortadır (%78.4). Sektörde teknoloji açığı vardır (%94.3) ve bu açık önem sırasına göre makina ve donanım (%38.2), kalifiye eleman (%27.1) ve firma organizasyonu (%17.6) alanlarındaki yetersizliklerden kaynaklanmaktadır.

*En son teknolojik gelişmeler ürün kalite standartlarını yükseltmiş (628.5 puan), emeğin üretimdeki katkısını azaltmış (522.5 puan) ve kalifiye eleman ihtiyacını artırmıştır (503.5 puan).

*Sektör yeni teknolojiler geliştirecek potansiyele he-

nüz sahip değildir (%65.5).

*Sektörün teknolojik düzeyi en ileri beş bölümü öncelik sırasına göre pamuk ipliği (480 puan), pamuklu dokuma (357 puan), dokuma konfeksiyon (181 puan) ve sentetik iplik (154 puan) olarak görülmektedir.

Her ne kadar bu anket hazır giyimi de içine alan tüm dokuma giyim sektörü genelinde uygulanmışsa da yukarıdaki değerlendirmeler özellikle sektörün iplik, dokuma ve örme bölümleri için geçerli sayılabilir.

3.2. Maliyet

İplik eğirme ve dokumada 1984-1990 döneminde işçilik maliyetlerinin Türkiye'deki gelişimi diğer bazı önemli ve örnek ülkelerle birlikte Tablo 51'de verilmiştir.

Tablo 51'de görüleceği gibi Türkiye'de işçilik maliyeti Batı Avrupa'da en düşük gelir düzeylerine sahip Yunanistan ve Portekiz gibi ülkelerden ve Uzak Doğu'nun Güney Kore ve Tayvan gibi ülkelerinden düşük, fakat Hindistan, Pakistan gibi düşük fiyatlarda tekstil ihracatı yapan ülkelerden ve Uzak Doğu'nun Çin, Sri Lanka ve Endonezya gibi yeni tekstil ihracatçısı ülkelere yüksektir. 1989'a göre 1990'da gerçekleşen işçilik maliyet artış oranı tablodaki diğer ülkelerden yüksektir. Yeni bağtlanan toplu sözleşmelerle verilen zamlar bir yana bırakılırsa, bu yıl asgari ücrette gerçekleşen ve %100'e yaklaşan artış dikkate alındığında, işçilik saati maliyetinde Portekiz, Güney Kore ve Tayvan'ı geçeceğimiz olasıdır.

Tablo 36. Sun'i ve Sentetik Lif ve İplik İhracatı, Miktar: Ton, Değer: Milyon TL (1988 fiyatlarıyla)

Mallar	1984 Gerçekleşme		1988 Gerçekleşme		1989 Tahmini		1994 Plan Hedefi		Yıl. Ort. Artış (%)	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	5. Plan D.	6. Plan D.
Akrilik Lif	18.275	48.004	24.052	63.178	15.000	39.401	73.300	192.540	-3,9	37,3
Polyamid Lif	1.549	5.738	680	2.519	500	1.852	---	---	-20,2	---
Polyester Lif	24.770	55.075	18.259	40.598	20.000	44.469	24.300	54.030	-4,2	4,0
Polypropilen Lif	4.377	12.902	921	2.715	1.000	2.948	5.000	14.740	-25,6	38,0
Lifler Top.	48.971	121.719	43.912	109.010	36.500	88.670	102.600	261.310	---	---
Polyamid İplik	723	4.542	4.173	26.217	5.000	31.413	3.900	24.502	47,2	-4,8
Polyester İplik	7.889	23.464	34.737	103.315	32.000	95.175	45.300	134.732	32,3	7,2
İplikler Top.	8.612	28.006	38.910	129.532	37.000	126.588	49.200	159.234	---	---
Toplam	---	149.725	---	238.542	---	215.258	---	420.544	---	---

Kaynak: DPT 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1990

Tablo 37. Türkiye Pamuk İpliği İhracatı (Perakende Olarak Satılacak Hale Getirilmemiş)

Yıllar	İhracat Tutarı (\$)		İhracat Miktarı (ton/yıl)		Ort. İhr. Fiyatı (\$/kg)	
	AT	Tüm Ülkeler	AT	Tüm Ülkeler	AT	Tüm Ülke
1982	71.512.601	216.932.847	28.780	90.552	2,48	2,40
1983	63.361.112	249.717.309	22.861	89.892	2,77	2,78
1984	247.476.413	279.957.613	89.161	100.784	2,78	2,78
1985	155.968.713	248.937.121	81.117	94.925	1,92	2,62
1986	234.415.450	276.663.451	84.129	103.328	2,79	2,68
1987	245.774.029	338.438.856	79.832	106.692	3,08	3,17

Kaynak: 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ö.İ.K. Raporu, Pamuklu, 1990 (HDTM)

Tablo 38. Türkiye Kamgarn İplik İhracatı (Perakende Olarak Satılacak Hale Getirilmemiş)

Yıllar	İhracat Tutarı (\$)		İhracat Miktarı (ton/yıl)		Ort. İhr. Fiyatı (\$/kg)	
	AT	Tüm Ülkeler	AT	Tüm Ülkeler	AT	Tüm Ülke
1982	50.445	3.238.975	8	444	6,29	7,29
1983	49.543	8.795.001	13	1.409	3,94	6,24
1984	33.904	2.922.443	6	392	5,56	7,46
1985	492.802	2.320.944	158	371	3,13	6,02
1986	1.097.537	1.839.374	223	338	4,92	5,44
1987	502.366	1.436.542	91	198	5,53	7,27

Kaynak: 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ö.İ.K. Raporu, Yünlü Sanayi, 1990 (HDTM)

Diğer yandan, iplik ve dokumada Türkiye için kesin verimlilik rakamları bulmak olanaksız ise de, ülkemiz tekstil makina parkının durumu dikkate alındığında verimliliğin genelde pek yüksek olmadığı söylenebilir. Ayrıca ülkemizde enerjinin pahalılığı ve makina parkının eskiliği enerji maliyetlerini yükseltmekte, sermaye faizlerinin yüksekliği de birim maliyetleri yükseltmektedir.

3.3. Kalite

Yapılan "Sektörle İlgili Görüş Belirleme" anketindeki "Ürünlerde yeterli kalite sağlanabiliyor mu?" sorusunu uzmanlar %62 oranında "Evet", %38 oranında "Hayır" biçiminde yanıtlamışlardır. Ülkemizin Tablo 32'de görüldüğü gibi gelişen ihracatı ürün kalitemizin yeterli

olduğu izlenimini veriyorsa da bunun tüm üretim için bir göstergesi olmayacağı açıktır. Diğer yandan özellikle pamuk ipliği ve tüm dokumada makina parklarının durumu dikkate alındığında yeterli kalite düzeyine çıkamayacağımız bir gerçektir. Bölüm 1.5.'de belirtildiği gibi, makinelerdeki gelişmeler iplikte ve dokumada kaliteyi önemli ölçülerde yükseltmiştir.

Ürünlerde yeterli kalite sağlanmadığını belirten uzmanlar bunun nedenlerini önem sırasına göre şöyle sıralamaktadırlar:

- 1-Teknolojik gerilik
- 2-Bilgi ve eğitim eksikliği
- 3-Maliyet kaygısıyla yetersiz işlem yapma
- 4-Kalifiye eleman eksikliği

Tablo 39. Türkiye Ştrayharn İplik İhracatı (Perakende Olarak Satılacak Hale Getirilmemiş)

Yıllar	İhracat Tutarı (\$)		İhracat Miktarı (ton/yıl)		Ort.İhr.Fiatı (\$/kg)	
	AT	Tüm Ülkeler	AT	Tüm Ülkeler	AT	Tüm Ülkeler
1982	39.232	4.077.271	6	606	6,58	6,72
1983	75.263	15.266.324	17	2.402	4,39	6,36
1984	600.396	10.009.546	167	2.124	3,59	4,71
1985	381.928	10.826.768	93	2.246	4,12	4,82
1986	518.173	6.263.774	134	1.372	3,88	4,57
1987	1.500.181	5.519.930	238	929	6,32	5,94

Kaynak: 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ö.İ.K. Raporu, Yünlü Sanayi, 1990 (HDTM)

Tablo 40. Türkiye Toplam Yünlü İplik İhracatı (Perakende Olarak Satılacak Hale Getirilmemiş)

Yıllar	İhracat Tutarı (\$)		İhr. Mik. (ton/yıl)	
	AT	Tüm Ülk.	AT	Tüm Ülk.
1982	761.452	8.523.635	69	1.312
1983	1.528.951	17.158.571	193	4.072
1984	2.595.437	16.434.314	413	2.970
1985	1.263.453	14.571.710	296	2.869
1986	2.452.825	10.281.140	447	2.133
1987	2.544.894	8.441.399	381	1.395

Kaynak: 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ö.İ.K. Raporu, Yünlü Sanayi, 1990 (HDTM)

5-Kalite kontrol sistemlerinin uygulanmaması

6-Hammaddelerde düşük kalite (Hazır giyimde kullanılan kumaş dikkate alındığında 3. sraya geçiyor).

3.4. Yatırımlar

Tablo 53 1982-1987 döneminde tekstil sektöründe alınan yatırım teşviklerinin dağılımını göstermektedir.

Tablonun incelenmesinden pamuklu ve yünlü sektörlerinde teşviklerin özellikle 1984'ten sonra hızla arttığı, örme yatırımlarının ise 1985'ten sonra sıçrama yaptığı görülmektedir. 1989 yılında Türkiye'ye yapılan iplik ve dokuma makinaları sevkiyatları ise Tablo 54'te 1980-1989 yılları ortalamaları ile karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Tablodan 1989 yılı alımlarının on yıllık ortalama sayılardan yüksek olduğu görülmektedir. 1990 yılında da alımlar devam etmiş, özellikle blucin kumaş üretimi için rotor ve mekiksiz tezgah alımları yapılmıştır. Ancak dokumada ithal edilen tezgahların çoğu kullanılmış eski tezgahlar olmuştur. 1990 yılı ortalarında ise Körfez bunalımı ile birlikte alımların büyük bölümü durdurulmuş, bir çok yatırım iptal edilmiştir.

Sentetik lif üretimi alanında Aksa Akrilik Kimya Sanayii A.Ş.'nin teşvik belgesi vardır. Diğer alanlarda da tevsî yatırımları söz konusudur (6. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K. Raporu, Sentetik Elyaf ve İplik, 1990).

3.5. Altyapı ve Organizasyon

Sektörde 1930'lu yıllardan beri süregelen bir gele-

Tablo 41. Türkiye Toplam Pamuklu Dokuma İhracatı

Yıllar	İhracat Tutarı (\$)		İhr. Mik. (ton/yıl)	
	AT	Tüm Ülk.	AT	Tüm Ülk.
1982	37.908.143	89.549.099	10.037	19.698
1983	25.025.301	85.952.199	5.516	17.966
1984	28.432.539	105.241.326	5.763	23.617
1985	45.565.994	109.057.968	12.736	30.535
1986	48.740.854	110.826.592	12.815	28.135
1987	58.697.682	120.545.269	13.016	28.502

Kaynak: 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ö.İ.K. Raporu, Pamuklu, 1990 (HDTM)

nek, altyapı ve deneyim vardır. Ancak firma yapıları açısından yetersizlikler olduğu gibi, araştırma ve geliştirme çalışmaları açısından eksiklikler vardır. Mühendis açığı olmamakla birlikte teknisyen düzeyinde eğitilmiş ara eleman açığı bulunmaktadır.

Yapılan "Sektörle İlgili Görüş Belirleme" anketi sonuçlarına göre uzmanlar sektörün kurumsal yapısını aşağıdaki gibi değerlendirmektedirler:

1-Sektör genelde aile şirketleri olarak örgütlenmiştir (%82.2).

2-Küçük sanayi kesiminde kooperatifleşme eğilimi güçlü değildir (%97.2).

3-Genelde profesyonel yönetim biçimi yoktur (%75.4).

4-Özel şirketlerde AR-GE birimlerini, kalite kontrol ya da eğitim birimlerini kurma açısından büyük şirketlerde bir atılım vardır (%75.6).

5-Sektörde örgütlünme eğilimi vardır (%60.9) ve bu eğilim daha çok işçi kesiminde (%40.9), ticari kesimde (%25.8) ve meslek adamları arasında (%18.3) vardır.

Üniversiteler bünyesinde açılan Meslek Yüksek Okulu tekstil bölümleri sayıca büyük ölçüde artmış, ancak öğretim kadrolarından ve uygun atölyelerden yoksun olarak eğitim yapmaya uğraşmaktadırlar. Ege Üniversitesi Tekstil mühendisliği Bölümü dışındaki mühendislik bölümlerinde de öğretim kadrosu ve uygulama işletmeleri eksiktir. Sümerbank SAGEM işletmesi ve üniversiteler dışında araştırma kurumları yoktur. Or-

Tablo 42. Türkiye Toplam Yünlü Dokuma İhracatı

Yıllar	İhracat Tutarı (\$)		İhr. Mik. (ton/yıl)	
	AT	Tüm Ülk.	AT	Tüm Ülk.
1982	18.901	39.223	1	6
1983	82.189	336.528	27	52
1984	20.159	947.754	10	88
1985	7.929.306	15.024.042	474	897
1986	1.616.526	3.176.605	722	879
1987	3.353.833	4.332.268	403	489

Kaynak: 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ö.I.K. Raporu, Yünlü Sanayi, 1990 (HDTM)

ganize olmamış işletmelerde kalite kontrol laboratuvarları ve eğitim birimleri yoktur.

Enerji ve ulaşım açısından ise bir sorun bulunmamaktadır.

4. SEKTÖRÜN SORUNLARI VE GELECEĞİ

Sektörün dünya pazarlarında şu anda rekabet edebilir bir konumu vardır. Ancak dünya pazarlarındaki gelişme hızlı olmadığı gibi şu anda bir durgunluk döneminden henüz tam anlamıyla çıkılmamıştır. Sektörün bazı ürünlerde, örneğin pamuk ipliği ve pamuklu dokuma, sentetik iplik gibi ürünlerde rekabet üstünlüğü varsa uzmanların görüşüne göre (Sektörle İlgili Görüş Belirleme Anketi) bu %31.2 oranında ucuz işçiliğe, %26.8 oranında pazar yakınlığına, %22.3 oranında kaliteye, %15.9 oranında karşılıklı ticarete bağlıdır. Uzmanlar politik yakınlık faktörüne ancak %3.8 oranında ağırlık vermişlerdir, Uzmanların %56.7'si kısa yada orta vadede sektörün sahip olduğu karşılaştırmalı üstünlüğü yitirme olasılığı sorusunu "evet" biçiminde yanıtlamışlardır. Bunun sebebi de öncelik sırasına göre;

- Ekonomik politikalara (180 puan),
- Teknolojik gelişmelere (148 puan),
- Donanım teknolojisi eksikliğine (103 puan),

-Organizasyon teknolojisi eksikliğine (95 puan),
bağlanmıştır.

Sektörün yetersizlikleri konusunda ise ankete katılan uzmanlar aşağıdaki nedenleri önem sırasına göre sıralamışlardır:

- İç ve dış finans sorunları (158 puan)
- Eğitim eksikliği (155 puan)
- Nitelikli eleman eksikliği (139 puan)
- Firma yapılarının gelişmemişliği (112 puan)
- Organizasyon yetersizliği (103 puan)
- İşletme kapasitelerinin küçüklüğü (91 puan)
- Bilgi eksikliği (88 puan)
- Altyapı eksikliği (88 puan)
- Enerji maliyeti (82 puan)
- Uluslararası korumacılıkla mücadele bilgi ve yeteneğinin azlığı (67 puan)
- Talep değişimine ayak uydurma esnekliğinin olmayışı (44 puan)
- Mevzuat yetersizliği (14 puan)

Türkiye'nin AT'na girişi karşısında uzmanlar genelde sektörün rekabet gücü olmayan alan ve firmalarının yok olacağı, ancak tam üye olduğunda AT pazarının daha çok önem kazanacağı ve sektörün yeni duruma kendini uyduracağı görüşündedirler. Önemli bir görüş olarak da "Bilgi, altyapı ve teknolojik gelişmelere ayak uydurulmazsa sektörün gelişme şansı yoktur" denilmektedir. Daha önceki bölümde de belirtildiği gibi maliyetlerdeki beklenen artışlar, Uzak Doğu ülkelerinden yönelen rekabet, ekonomik sorunlar sektörü gelecekte önemli dar boğazlara sokacak boyutta ve önemdedirler. Bu görüşler ışığında sektörün sorunları daha öznel olarak 1.Sermaye ve yatırım sorunları, 2. Eğitim sorunları, 3. Altyapı sorunları olarak irdelenebilir.

4.1. Sermaye ve Yatırım Sorunları

Sektörün büyük bölümündeki yaşlı makina parkı en

Tablo 43. Sun'î ve Sentetik Lif ve İplik İthalatı, Miktar:Ton, Değer: Milyon TL (1988 fiyatlarıyla)

Mallar	1984 Gerçekleşme		1988 Gerçekleşme		1989 Tahmini		1994 Plan Hedefi		Yıllık Artış (%)	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	5.Plan D.	6.Plan D.
Viskon Lifi	9.132	15.960	27.292	47.698	20.000	34.954	30.000	52.431	17,0	8,4
Akrilik Lif	22.717	52.139	20.326	46.651	12.000	27.542	---	---	-12,0	---
Polyamid Lif	487	1.189	2.715	6.627	2.500	6.102	1.100	2.685	38,7	-15,1
Polyester Lif	3.800	7.800	21.454	44.034	20.000	41.050	26.100	53.570	39,4	5,5
Polypropilen Lif	---	---	57	273	---	---	---	---	---	---
Lifler Top.	36.136	77.028	71.844	145.283	54.500	109.648	57.200	108.686	---	---
Reyon İplik	6.178	32.738	8.813	46.701	9.200	48.752	15.000	79.487	8,3	10,3
Polyamid İplik	17.551	94.809	26.806	44.804	20.000	108.039	22.800	123.165	2,9	2,7
Polyester İplik	5.138	18.304	10.539	37.545	8.000	28.500	16.800	59.850	9,3	16,0
İplikler Top.	28.867	145.851	46.158	229.050	37.200	185.291	54.600	262.502	---	---
Toplam	---	222.879	---	374.333	---	294.939	---	371.188	---	---

Kaynak: DPT 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1990

Tablo 44. Türkiye Pamuklu Sektöründe Çalışan İnsangücü

Bölüm	1985	1986	1987
İplik	40.692	41.252	42.697
Dokuma	23.313	22.551	21.646
Boya-Apre	9.748	10.201	10.226
Konfeksiyon	5.177	4.533	4.758
Yardımcı İşl.	17.798	17.930	17.562
Teknik Yön. +K.K	1.771	1.808	1.938
İdari Yönetim	9.326	9.463	9.525
Toplam	---	---	108.352

Kaynak:6.Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K.Raporu,Pamuklu,1990
(TDS Mülakatları, Sümerbank Gen.Müd., Pamuklu San. Müd.)

kısa zamanda modernizasyon yapılmasını gerektirmektedir. Ancak modern makinelerin pahalı oluşu nedeniyle büyük boyutlarda sermaye gereksinimi ortaya çıkmaktadır. Hisse senedi satışı ile anonim şirketlerin halka açılması yerleşmiş, güvenli ve işler bir sistem haline henüz gelmediğinden, yatırımlar için kredi kullanımı söz konusudur. Kredi faizleri yüksek olduğundan yatırım maliyetleri yüksek olmakta, bu faktör yatırımın karlılığını özellikle ihracata dönük yatırımlarda büyük ölçüde etkilemektedir. Dünya Bankası kredileri uygun koşullar sağlamaktaysa da, Türkiye'ye verilen miktarlar kısıtlıdır.

Sektörde yabancı sermaye kullanımı ise çok kısıtlı olmuştur ve daha çok hazır giyim alanında gerçekleşmiştir. Yabancı sermaye girişi daha çok ihracata yöneliktir. Yapılan "Sektörle İlgili Görüş Belirleme Anketi" sonuçlarına göre uzmanların %54.4'ü yabancı sermayenin yeni teknoloji getirmedeğini belirtmişlerdir. Sektörün yurtdışı yatırımları konusunda uzmanların %48.6'sı sektörde yer alan şirketlerin yurtdışında yatırımlarını

Tablo 45. Türkiye Yünlü Sanayiinde Çalışan İnsangücü

Bölüm	1985	1986	1987
İplik	12.938	14.063	15.475
Dokuma	3.526	3.620	3.803
Boya-Apre	2.222	2.387	2.566
Konfeksiyon	724	744	837
Yardımcı İşl.	2.820	2.750	2.881
Teknik Yön. +K.K	1.393	1.386	1.470
İdari Yönetim	2.326	2.618	2.649
Org. Olmamış Özel Kesim	---	---	17.100
1987 Toplamı	---	---	46.781

*Organize Olmamış Özel Kesim ifadesi 100 kişinin altında işçi çalıştıran tesisler için kullanılmıştır.
Kaynak:6.Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K.Raporu,Yünlü Sanayi 1990
(TDS Mülakatları, Sümerbank Gen.Müd., Yünlü San. Müd.)

rım yapma girişimleri olduğunu belirtmişler, %60.7'si bu tür yönelimlerin sektör için belirleyici olmadığını belirtmişlerdir.

4.2. Eğitim Sorunları

Eğitim konusunda en önemli sorunun tekstil endüstrisi için ara insan gücü yetiştirilmesindeki eksiklikler ve yetersizlikler olduğu görülmektedir. Meslek yüksek okulları ve meslek liseleri öğretim kadroları açısından yetersiz oldukları kadar, uygulama atölyelerinden de yoksundurlar. Bu tür eğitim daha çok endüstride çalışan öğretim deneyimi olmayan uzman ve yöneticilere dayanmaktadır. Diğer yandan ara insan gücünün fabrikalarda iş başında yetiştirilmesi konusunda da sistematik ve bilinçli yaklaşımlar azdır. Sümerbank ve bazı diğer büyük holdinglere bağlı şirketlerde bir ölçüde yapı-

Tablo 46. Türkiye Sentetik Lif ve İplik Fabrikalarında İnsangücü Dağılımı

Sektör	Yıl	İdari Personel	İşçi	Toplam İşgücü
Polyamid	1985	233	2067	2300
	1986	243	2047	2290
	1987	237	2102	2339
Polyester	1985	2342	5364	7706
	1986	2420	5394	7814
	1987	2381	5421	7802
Akrilik	1985	---	---	---
	1986	---	---	---
	1987	437	763	1200
Polipropilen	1985	12	49	61
	1986	11	45	56
	1987	9	65	74
1987 Toplamı		3064	8351	11415

Kaynak:6. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K. Raporu, Sentetik Elyaf ve İplik, 1990

lan iş başında eğitim sektörün büyük bölümünde ilkel biçimlerde uygulanmaktadır.

Eğitimi destekleyen araştırma etkinlikleri de azdır. Bazı büyük şirketler AR-GE birimleri kurmuşlarsa da bu birimlerde çalışacak kişilerin araştırmacı eğitimi görmüş kişiler olması gerektiği bilinci kazanılmamıştır. Zaten bu tür birimlerin çoğu pazarlamaya yönelik çalışmaktadırlar.

4.3. Altyapı Sorunları

Sektörde fiziksel altyapı olarak enerji ve ulaşım açısından önemli sorunlar yoktur. Ancak enerjinin pahalı oluşu yanında bazı hammaddelerde yüksek fiyatlar söz konusudur. Sentetik lif, pamuk ve yünde iç fiyatlar zaman zaman dünya fiyatlarının üstüne çıkmaktadır. Bunun sebebi devletin para politikaları, bazı firmaların alanlarında tek firma olmaları olarak belirtilmektedir (Sektörle İlgili Görüş Belirleme Anketi). Türkiye'de viskoz reyon (flos) ipliği üreten tesis olmaması bu alan-

Tablo 47. Organize Tekstil Tesislerinin Bölgelere Göre Dağılımı

Bölge	İplik Tesisi	Dokuma Tesisi	Terbiye Tesisi	Toplam
Marmara Böl.	35	25	33	93
Ege Böl.	22	16	14	52
Çukurova Böl.	17	11	9	37
Güneydoğu Anadolu Böl.	25	4	2	31
İç Anadolu Böl.	13	7	8	28
Antalya Böl.	4	1	1	6
Diğer Böl.	2	3	2	7
Toplam	118	67	69	254

Kaynak: Reşat ÖNAL (Kişisel Rapor), 1991

Tablo 48. Türkiye Pamuk İpliği Sektöründe 1990 Yılı Sonu İtibariyle Mevcut İşlerin Yaş Dağılımı

Yaş Sınırı	İş Adedi	%	Rotor Adedi	%
5 Yaş ve Altı	729.176	19,4	50.798	47,9
5-15 Yaş arası	118.000	3,1	55.308	52,1
15 Yaş üzeri	2.904.000	77,4	0	0
Toplam	3.751.176	100	106.106	100

Kaynak: Reşat ÖNAL (Kişisel Rapor), 1991

da dışa bağımlılık yaratmaktadır.

Sektörde kurumsal ve yasal altyapı ile ilgili bazı sorunlar olduğu gözlenmektedir. Sektörde çalışan firmaların genelde aile şirketleri olması profesyonel yönetimin yerleşmesine engel olmakta, birçok firmanın küçük sanayi işletmesi ya da atölye düzeyinde işletmeler olması üretimin yönetimini geleneksel çizgide tutmakta, uygun yatırımlarla gelişmeyi geciktirmektedir.

Hemen her dönemde tekstil endüstrisi ülkenin ihracat gelirlerini artırmada ilk önde düşünülen sektör olmakla birlikte, hükümetlerin tekstil endüstrisinin geleceğine ilişkin belirli politikaları olmamıştır. Konu genel ekonomik politika ve sanayileşme politikaları içinde ele alınmıştır. Sektörle ilgili doğru bilgiler elde edilememiş, yüzeysel yaklaşımlarla yetinilmiştir.

"Teknoloji Seçimi" anketini yanıtlayan uzmanların %86.7'si sektörün kendi teknolojisini üretir bir hale gelmesini sağlayacak ulusal bir politika olmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Uzmanların %97'si böyle bir politika oluşturmak ve uygulamak için kurumlaşmanın gerekliliği yönünde görüş belirtmişler ve bu yönde bir çaba olmadığı görüşündedirler (%84.9).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan inceleme sonucu Türk tekstil (iplik, dokuma, örme) sektörünün bugünkü koşullarda rekabet edebilir bir durumda olduğu, ancak son yıllardaki teknolojik gelişmeler ve ülkemiz ekonomik koşulları karşı-

Tablo 49. Türkiye Pamuklu Dokuma Sektöründe 1990 Yılı Sonu İtibariyle Mevcut Dokuma Tezgahlarının Yaş Dağılımı

Yaş Sınırı	Tezgah Adedi	%
5 Yaş ve Altı	3.250	5,9
5-15 Yaş arası	11.750	21,3
15 Yaş üzeri	40.000	72,7
Toplam	55.000	100

Kaynak: Reşat ÖNAL (Kişisel Rapor), 1991

Tablo 50. Türkiye Yünlü Dokuma Sektöründe Mevcut Mekikli Tezgahlarının Yaş Dağılımı

Yaş Sınırı	%
5 Yaş ve Altı	5
5-15 Yaş arası	81
15 Yaş üzeri	14

Kaynak: Yakartepe, Z.; Çulcuoğlu, O.; Yakartepe, M.; Tekstil İşveren Dergisi, Mart 1989, Sayı 132

sında dış pazarlarda bugünkü durumunu koruyamama tehlikesi içinde olduğunu göstermektedir. Sektörde son yıllarda yatırımlarda bir hızlanma olmuşsa da Körfez krizini izleyen dönemde yatırımlar durmuştur. İşçi ücretlerindeki artışlar ve yatırımların finansmanındaki güçlükler sektörü yapısal sorunlarla karşı karşıya getirmektedir. Sektörün gelişmesini sürdürmesi ve dış pazarlardaki rekabet gücünü koruması için yapılması gerekenler ve alınacak önlemler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1-Mevcut eski makina parkı en kısa zamanda yenilenmelidir. Teknoloji seçiminde artan işçilik maliyetleri ve dünya pazarlarının istediği yüksek kalite düzeyi dikkate alındığında kaliteli mal üreten ve yüksek verimlilik sağlayan teknolojilerin seçiminin uygun olacağı görülmüştür.

2-Ancak gelişmiş teknolojilerin maliyetinin yüksek oluşu ve Türkiye'de finansmanın pahalı oluşu, yüksek kalite düzeyi ve makina verimliliği sağlayan daha pahalı ve gelişmiş makineler ile ekonomik verimlilik sağlayan daha klasik ve ucuz makineler arasında bir tercihi de gündeme getirmektedir. "Teknoloji Seçimi" anket sonuçlarına göre uzmanların %74.8'i gelişmiş, pahalı makinelerin yeğlenmesi görüşünü savunmuşlardır. Uzmanlar teknoloji seçiminde aşağıdaki faktörleri önem sırasına göre şöyle sıralamaktadırlar:

-Pazarda ürün niteliği - kalitesi (600 puan)

-Üretim maliyetleri (539 puan)

-Mevcut hammadde niteliği (336 puan)

-En son teknoloji olması (321 puan)

-İşgücünün kalifikasyon düzeyi (302 puan)

-Makina fiyatları (290 puan)

3-Gelişmiş teknoloji gittikçe daha fazla otomasyona

Tablo 51. İplik Egirme ve Dokumada İşçilik Maliyetleri (ABD Doları/Saat, 1984-1990)

Ülkeler	1984	1987	1988	1989	1990 Yaz	1990/1989 % Değişim
İsviçre	8,65	15,70	17,15	14,58	19,23	31,89
İsveç	7,91	13,69	14,20	14,60	18,70	28,08
F.Almayna	7,54	12,98	14,67	13,17	16,46	24,98
İtalya	6,35	12,67	13,81	13,03	16,13	23,79
Japonya	6,28	11,99	14,93	13,98	13,96	0,14
İngiltere	5,46	7,09	8,43	8,18	10,20	24,69
ABD	8,60	9,24	9,42	9,71	10,02	3,19
Yunanistan	4,30	4,00	4,47	4,32	5,85	35,42
Tayvan	1,64	2,09	2,94	3,56	4,56	28,09
Güney kore	1,89	1,77	2,29	2,87	3,22	12,20
Hong Kong	1,65	1,93	2,19	2,44	3,05	25,00
Portekiz	1,28	1,83	2,19	2,03	2,75	35,47
Hindistan	0,71	0,65	0,77	0,65	0,72	10,77
Pakistan	0,49	0,37	0,40	0,37	0,39	5,41
Çin	0,26	0,23	0,27	0,40	0,37	-7,50
Endonezya	0,23	0,20	0,22	0,23	0,25	8,70
Sri Lanka	0,28	0,31	0,30	0,26	0,24	-7,69
Türkiye	1,19	1,28	1,02	1,27	1,82	43,31

Kaynak: Tekstil İşveren Dergisi, Temmuz 1991, Sayı 159 (Werner International)

yönelmektedir. Otomasyon ise istihdama olumsuz etki yapacağı gibi daha kalifiye insan gücü gerektirmektedir. Sektörün geleceği açısından otomasyona ne ölçüde gidilmesi gerektiği konusunda uzmanlar otomasyona kalite ve standartları yükseltmek için, üretim giderlerini azaltmak açısından, bünyeye göre belirli bir hızda ve ekonomik avantajı karlılık hesaplarıyla kanıtlanabildiği durumda gidilmesi görüşündedirler.

4-Sektördeki yatırım parkının daha az finansmanla yenilenebilmesinin bir yolu da tekstil makinaları yapımına gidilmesi biçiminde ortaya çıkmaktadır. Ankete yanıt veren uzmanların %86.1'i tekstil makinaları üretimine gidilmesine "evet" demişlerdir. Bunun gerekçeleri ise,

-Bazı alanlarda yerli makina üretiminin mümkün ve karlı olacağı (625 puan)

-İthal makina ve yedek parça giderlerinin finansmanı zorlaması (498 puan)

-Dışa bağımlılıktan kurtulma gereği (492 puan)

-Tekstil ile ilgili her alanda söz sahibi olma amacı (374 puan)

-Makina yapımı endüstrimize iş sağlama gereği (340 puan)

-Ülke içersinde bir pazarın mevcudiyeti (310 puan) olarak belirlenmiştir. Üretilcek makinalar için uzmanların %30.2'si dokuma makinalarını, %22.6'sı boya ve apre makinalarını, %13.2'si iplik makinalarını önermektedirler.

5-Maksimum üretimi sağlamak, maliyeti düşük ve

kaliteyi kontrol altında tutmak için uzmanların %54.4'ü entegre tesisleri önermektedirler. Uzman tesisleri öneren uzmanların %45.6'sı uzmanlığın kaliteyi geliştireceği, üretimde ekonomiklik ve güvenilirlik sağlayacağını, pazar değişimine daha kolay ayak uyduracağını ileri sürmektedirler. Uzmanların %58,9'u büyük kapasiteli tesisleri yeğlemektedirler. Büyük kapasiteli tesisleri önerenler küçük kapasiteli tesislerin düzenli işletmelere dönüşmeyeceği görüşündedirler. Küçük tesisleri yeğleyenler ise, küçük tesislerin hareket kabiliyetlerinin yüksek olduğu ve piyasada ürün çeşitliliği, rekabet sağlayacağı inancındadırlar. Tekstil ürünlerini çeşitliliği dikkate alınırsa her tip tesisin bilinçli seçim ve iyi yönetilmek koşuluyla sektörde yeri olduğu sonucu çıkmaktadır.

6-Otomasyon ve yüksek teknoloji ürünü makina ve sistemler her düzeyde eğitimin önemini gittikçe artırmaktadır. Firmaların iş başında eğitime önem veremeleri, eğitim ve araştırma birimlerini kurmaları gerekmektedir. Meslek yüksek okulları ve meslek liselerine tekstil eğitiminin gerektirdiği uygulama işletmeleri kazandırılmalıdır. Meslek yüksek okullarına öğretim elemanları yetiştirmek için özel projeler geliştirilmeli, üniversitelerin tekstil mühendisliği, eğitimi ve tasarımı bölümleri ile işbirliğine gidilmelidir. Daha çok eğitim birimi yerine var olan birimlerin geliştirilmesi ve endüstriye hizmet verebilecek düzeye getirilmeleri amaçlanmalıdır.

7-Üniversitelerimizin tekstil dalında lisans diploma-

Tablo 52. 1982-1987 Dönemi Yatırım Teşvik Belgeleri

Yatırım Konusu	Teşvik Belgesi Sayısı						Ort.
	1982	1983	1984	1985	1986	1987	
Pamuk İpliği	9	10	45	39	37	39	23
Kamgarn İpliği	6	6	10	17	12	11	10
Yarı-Kam. İpliği	4	2	1	4	10	7	5
Ştrayhgarn İplik	2	3	7	27	19	13	12
Pamuklu Dokuma							
Hambez	6	6	13	29	58	39	25
Havlu	1	2	1	6	11	4	4
Kadife	--	2	--	2	4	4	2
Yünlü Dokuma							
Kamgarn	--	--	--	--	--	--	10
Ştrayhgarn	--	--	--	--	--	--	15
Battaniye	--	--	--	--	--	--	30
Örme	2	1	4	33	30	36	18

Kaynak: 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ö.İ.K. Raporu, Pamuklu, 1990
6. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ö.İ.K. Raporu, Yünlü Sanayi, 1990

si veren bölümlerinde çağdaş teknolojiyi kavrayacak ve uygulayabilecek, teknoloji üretimine katkıda bulunabilecek yaratıcı nitelikte elemanlar yetiştirecek bir eğitim felsefesi temel alınmalıdır. Üniversite - sanayi işbirliği gerçekçilik ve karşılıklı yarar ve eşitlik ilkeleri çerçevesinde ele alınarak geliştirilmelidir. Üniversitelerin endüstrinin bu işbirliğine gönüllü katılımını sağlayacak bir yaklaşım içinde, araştırma etkinliklerini çağdaş ölçülere uygun nitelik ve düzeyde yoğunlaştırmaları gerekmektedir [Başer, 1991].

8-Sanayicinin tekstil mühendisine bakış açısını değiştirmesi gerekmektedir. Tekstil mühendisi yalnızca işletme içi iş bölümünde belirli bir görevi yapan bir teknik eleman olarak değil tekstil üretim sürecini bütünüyle bilen ve kavrayan, yaratıcı bir eleman olarak görülmeli, bu ölçüler içinde değerlendirilmelidir [Başer, 1991].

9-Tekstille ilgili hükümet politikasının ve ekonomik kararların oluşumunda sektörün gerçek sorunlarını ve gereksinimlerini yetkinlikle hükümete iletecek bir Ulusal Tekstil Konseyi kurulmalı, bu konseye sanayi, ticaret, işçi, mühendis ve öğretim kesiminin yetkili temsilcilerinin katılımı sağlanmalıdır. Aynı paralelde en kısa zamanda tekstil mühendislerinin bir oda çatısı altında toplanmaları düşünülmelidir.

10-Gerek iç, gerekse dış ekonomik koşullar açısından daha güç bir dönemde tekstile yatırım yapılabilmesi için yatırımların teşvik edilmesi gerekmektedir.

Sektörle İlgili Görüş Belirleme anketini yanıtlayan uzmanların %77'si devletin yatırımı teşvik politikalarının etkin olup olmadığı sorusuna "hayır" cevabı vermiş-

Tablo 53. İplik ve Dokuma Makinaları Alımı (1989)

Makina Türü	1989 Sevk.	Ort. Sevk. 1980-1989
İplik		
Kısa Lif İği	834.000	150.000
Uzun Lif İği	193.000	4.000
Rotor	91.000	7.000
Dokuma		
Mekikli	---	156
Mekiksiz	1212	737
Toplam	1212	893

Kaynak: Tekstil İşveren dergisi, Temmuz 1991, Sayı 159 (Textile Organon, ITMF)

ler ve bu politikaların öncelik sırasına göre şu alanlara yönlendirilmesini önermişlerdir:

- Kredi dağıtımına (%38.0)
- Vergi maliyet ve indirimlerine (%34.3)
- Korumacılığa (%15.7)

Makro açıdan bakıldığında oldukça gelişmiş bir sektör konumunda olan tekstil sektörünün bugün için devlet teşvikinde öncelik almaması gerektiği gibi bir sav ileri sürülebilir. Ancak bu sektör yarattığı katma değer ve istihdam açısından en büyük sektörlerden biridir. Daha önceki bölümde açıklandığı gibi gelişmesini sürdürmek bir yana, durumunu koruması için yeni yatırım ve modernizasyona gerek vardır. Bu açıdan konuya sektör tercihi açısından bakılmayıp genel endüstriyel gelişme açısından bakılmalıdır. Diğer yandan Doğu Bloku'ndaki gelişmeler tekstil sektörümüze yeni ihracat olanakları sağlayacak, sektörün Türk ekonomisine katkısı artarak sürecektir. Ayrıca iç pazara sunulan ürünlerin kalitesinin yükselmesi de tüketiciyi koruma açısından önemlidir ve ancak yatırımlarla sağlanabilir.

11-Tekstil endüstrisinin gereksinim duyduğu hammadde ve yardımcı kimyasal maddelerin ucuz ve istenilen özelliklerde sağlanması önemlidir. Bu açıdan gerek yün gerekse pamuk ve ipekte ıslah çalışmaları, üretim teşvikleri önemlidir. Sektörün bütünlüğünü sağlamak için viskoz reyon (floş) ipliği ile Türkiye'de üretilmeyen tekstil bazı boya ve yardımcı maddelerinin üretimi düşünülmelidir.

12-Türkiye'nin serbest pazar ekonomisi uygulamaya başlaması ve AT ile uyum programı çerçevesinde tekstil ithalatını serbest bırakması Pakistan, Hindistan gibi bazı Uzak Doğu ülkelerinden tekstil ithalatı konusunu gündeme getirmiştir. Bu durumda ileri ülkelerin aldığı önlemlerin de gündeme gelmesi, tekstil ihracatçısı ülke konumumuzun korunması gerekir.

KAYNAKÇA

- ALPTEKİN, A.; 1990, Tekstil İşveren Dergisi, Sayı 145
- AKTAY, A.; Dünyada ve Türkiye'de 1991'e Kadar Polyamid 6 ve Polyester (Kişisel Rapor)

- ANAND, S.; Örne Teknolojisinde Yenilikler, Tekstil Konferansı, 1990, İstanbul
- ANON.; Tekstil İşveren Dergisi Mart 1989, Sayı 132
- ANON.; Tekstil İşveren Dergisi Kasım 1990, Sayı 140
- ANON.; Tekstil İşveren Dergisi Mart 1990, Sayı 144
- ANON.; Tekstil İşveren Dergisi Haziran 1990, Sayı 146
- ANON.; Tekstil İşveren Dergisi Ocak 1991, Sayı 153
- ANON.; Tekstil İşveren Dergisi Şubat 1991, Sayı 154
- ANON.; Tekstil İşveren Dergisi Mart 1991, Sayı 155
- ANON.; Tekstil İşveren Dergisi Nisan 1991, Sayı 156
- ANON.; Tekstil İşveren Dergisi Mayıs 1991, Sayı 157
- BAŞER, G.; 1988, Tekstil Endüstrisine Bütünsel Bir Bakış, Tekstil ve Makina Yıl:2 Sayı:12
- BAŞER, G.; 1991, Tekstil Sektör Raporu İçin Bilgi Formu
- BAŞER, G.; 1991, Tekstil ve Mühendis Dergisi V. Tekstil Sempozyumu 2. Özel Sayısı
- DOĞAN, A.; Tekstil, Kağıt, Demir-Çelik ve Çimento Sanayiinin Ekonomik, Mali ve Yeterlilik Durumunun Standart Oranlarla İzlenmesi, MPM Yayını No:361, Ankara
- DPT, 1990, 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K. Raporu, Pamuklu, Ankara
- DPT, 1990, 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K. Raporu, Yünlü Sanayii, Ankara
- DPT, 1990, 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K. Raporu, Sentetik Elyaf ve İplik, Ankara
- DPT, 1990, 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı
- DEMİROĞLU, E.; 1991, Tekstil İşletmelerinde AR-GE Çalışmaları, (Kişisel Rapor)
- Ege Üniversitesi - Dokuz Eylül Üniversitesi, Tekstil ve Konfeksiyon Makinalarının Elektronik Kumanda Sistemleri Desteğiyle Modernizasyonu ve Yeni Teknolojilerin Geliştirilmesi, Tekno-

- park Projesi, 1990-1994
- Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Tekstil Mühendisliği Bölümü Ekibi, 1986, Türk Sanayiinin AET Sanayii Karşısındaki Rekabet İmkanları, İplik Raporu
- Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Tekstil Mühendisliği Bölümü Ekibi, 1986, Türk Sanayiinin AET Sanayii Karşısındaki Rekabet İmkanları, Halı ve Diğer Tekstil Mamulleri Raporu
- GÖKER, A., GÜVENÇ, K.İŞİK, Y.; 1990, Mühendis ve Makina, Cilt:31, Sayı 366
- KIRIM, A.; 1990, Türkiye Hazır Giyim Sektörünün Yeniden Yapılanma Gerekliliği, Friedrich Ebert Vakfı, İstanbul
- ODTÜ-İGEME, Tekstil Hazır Giyim Sanayii Araştırması, Bursa İli Tekstil ve Hazır Giyim Anketi
- ÖNAL, R.; 1991, Türk Tekstilinin Bugünkü Durumu, (Kişisel Rapor)
- ÖZER, A.; 1990, Tekstil Sektör Raporu, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.
- ÖZİPEK, B.; 1988, İplikçilikte Son Gelişmeler, ITMA 87'deki Genel Durum, İplik Teknolojisindeki Son Gelişmeler, Sagem Yayın No:95
- TARAKÇIOĞLU, I.; 1989, Türkiye'de Tekstil Teknolojisi Seçiminde Strateji Ne Olmalıdır?, Tekstil ve Makina, Yıl:3, Sayı:18
- TMMOB Makina Mühendisleri Odası - EBSO Ege Bölgesi Sınai Odası; 1991, Tekstil Mühendisliğinin Konumu ve İşlevleri Paneli, Tekstil ve Mühendis, Yıl:5, Sayı:27
- VERRET, R.; 1991, Technological Developments in the Textile Industry, J. Text. Inst., Vol:82, No:2
- YAKARTEPE, Z.; ÇULCUOĞLU, O.; YAKARTEPE, M.; Türkiye Yünlü Dokuma Kapasitesi ve Üretimi, 1989, Tekstil ve İşveren Dergisi, 25-28
- YARGAN, İ.O.; 1991, Türkiye Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Dış Pazar ve Rekabet Koşulları, (Kişisel Rapor)

ÜYE KİMLİK KARTLARI YENİLENİYOR

ODA ÜYE KİMLİK KARTLARI ULUSLARARASI STANDARTLARA UYGUN HALE GETİRİLEREK, ÜYELERİN KİMLİKLERİ DEĞİŞTİRİLMEME BAŞLANDI. ESKİ KİMLİKLER AĞUSTOS 1992'YE KADAR, YENİ KİMLİKLER İSE 5 YIL SÜRE İLE GEÇERLİ OLACAKTIR.

ÜYE KİMLİK KARTINI YENİLEMEK İÇİN

2 ADET FOTOĞRAF * 10.000 TL KİMLİK YENİLEME BEDELİ * ESKİ KİMLİK BELGESİ İLE BİRLİKTE BAĞLI BULUNDUĞUNUZ ŞUBE VEYA BÖLGE TEMSİLCİLİKLERİNE BAŞVURUNUZ.

 tmmob makina mühendisleri odası <small>union of chambers of turkish engineers and architects chamber of mechanical engineers</small>	
ÜYE KİMLİK KARTI - MEMBERSHIP CARD <small>ODA SİCİL NO - MEMBERSHIP NUMBER</small>	
28893	
<small>ADI SOYADI - NAME SURNAME</small> FATMA FİDAN	
<small>BİTİRİDİĞİ OKUL - UNIVERSITY, GRADUATION DATE</small> ULUDAĞ ÜNİ. 1987	
<small>UZMANLIĞI - PROFESSION</small> TEKSTİL MÜHENDİSİ	
<small>Bu üye kimlik kartı 6235 (7303) sayılı TMMOB Kanunu'nun 15. ve 33. maddeleri hükümlerine göre verilmektedir. This card is given in accordance with the law No. 6235 (7303)</small>	

<small>ÜYENİN NÜFUSA KAYITLI OLMASI</small>			
İL :	İSTANBUL		
İLÇE :	KAĞITHANE		
MAHALLE KÖY :	HÜRRIYET		
CİLT :	007/03 SAYFA :	KÖTÜK :	232
BABA ADI :	D.HAYDAR	ANA ADI :	AYŞE
DOĞUM YERİ :	GÜRSU	KAN GRUBU	A RH +
DOĞUM TARİHİ :	20.06.1967		
VERİLİŞ TARİHİ - DATE OF ISSUE	25.09.1991	ONAY - ACCREDIT BY ODA SEKRETERİ	
GEÇERLİLİK TARİHİ - VALID UNTIL	25.09.1996	HAŞMET BİÇER	